

**ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΥΠΑΙΘΡΟ
ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΑΡΧΟΝΤΙΚΟ ΤΑΤΗΣ»**

ΚΑΤΣΙΩΝΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣ

A.M.: 001/03

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΠΑΣΣΑΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2008

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο αγροτουρισμός (agrotourism) μπορεί να οριστεί ως εκείνη η δραστηριότητα που αναπτύσσεται στον αγροτικό χώρο από αγρότες κατά κύριο επάγγελμα που είναι μόνιμοι κάτοικοι μιας περιοχής. Έχουν ως κύριο σκοπό την ενίσχυση του αγροτικού τους εισοδήματος και της τοπικής οικονομίας με την εκμετάλλευση τουριστικών καταλυμάτων (ενοικιαζόμενα δωμάτια, πανσιόν, ξενώνες, κάμπινγκ), την τροφοδοσία των τουριστικών μικρομονάδων με προϊόντα τοπικής παραγωγής και την ανάπτυξη άλλων δραστηριοτήτων που συνδέονται συμπληρωματικά με τον τουρισμό. Η έννοια του αγροτουρισμού συνδέεται με κάποιες βασικές αρχές, όπως είναι η προώθηση της ποιότητας, ο σεβασμός της πολιτιστικής κληρονομιάς και η προστασία του περιβάλλοντος. Θεωρεί τις ανθρώπινες σχέσεις ως ένα από τους κυριότερους παράγοντες που συμβάλλουν στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη της κάθε περιοχής και προσφέρει ένα γενικότερο πλαίσιο υποστήριξης με προσφορά οικολογική και ανθρωπιστική.

Οι απαιτήσεις του σημερινού τρόπου ζωής έχουν ωθήσει τον άνθρωπο να αναζητήσει ένα τρόπο διαφυγής από τους έντονους ρυθμούς και την πολυβουία των αστικών κέντρων και τη διέξοδο αυτή βρήκε σε ένα από τα πρώτα θαύματα του κόσμου, τη φύση και την ελληνική ύπαιθρο. Δυστυχώς, παρότι η Ελλάδα είναι μια χώρα καθαρά αγροτική έχει παραμελήσει παντελώς τη φύση, με αποτέλεσμα να καταστρέφεται και να μην αξιοποιείται. Το απαρχαιωμένο οδικό δίκτυο και οι ανεπαρκείς τεχνικές υποδομές έχουν αρχίσει να διαλύονται και ο πιθανός επισκέπτης δεν μπορεί να πλησιάσει στις αγροτουριστικές περιοχές, ενώ το φυσικό περιβάλλον καταστρέφεται από την ασιδωσία του κόσμου και κανείς δεν ενδιαφέρεται. Τέλος, η πολιτιστική κληρονομιά λεηλατείται από κάθε λογής ληστές στο βωμό του χρήματος, χωρίς την παρέμβαση τόσο του κράτους, όσο και των πολιτών.

Για την άμβλυνση των προαναφερθέντων προβλημάτων απαιτείται μια σειρά δράσεων και προγραμμάτων με στόχο την οργάνωση ολοκληρωμένης στρατηγικής ανάπτυξης του αγροτουρισμού. Για την επίτευξη αυτού του στόχου συνεργάζονται οι αναπτυξιακές εταιρείες με άλλοι φορείς (εθνικοί ή τοπικοί) και μέχρι στιγμής το καταφέρνουν επιτυχώς να αξιοποιούν τα κοινοτικά προγράμματα που διαχειρίζονται (Τοπικό Κοινωνικό Κεφάλαιο, Κ.Ε.Σ.Υ.Υ., Equal, Ο.Π.Α.Α.Χ., Leader κ.ά.). Επιδιώκονται, λοιπόν, προοπτικές ανάπτυξης όπως: η ανάδειξη και αξιοποίηση νέων περιοχών, η διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας και της πολιτιστικής κληρονομιάς, η προώθηση και βελτίωση αγροτικών προϊόντων κ.ά..

PREFACE

The agri-tourism (agrotourism) can be fixed as that activity that is developed in the rural space by farmers at main profession that is permanent residents of region. They have as main aim the aid of their rural income and local economy with the exploitation of tourist lodgings (rented rooms, guesthouse, hostel, camping), the catering of tourist small units with products of local production and the growth of other activities that is connected additionally with the tourism. The significance of agri-tourism is connected with certain basic beginnings, as are the promotion of quality, the respect of cultural heritage and the protection of environment. It considers the human relations as one from the mainer factors that contribute in the social and economic growth of each region and it offers a more general frame of support with offer ecological and humanitarian.

The requirements of current way of life have prompted the person to seek a way of escape from intense rythms and noises of the urban centres and this exit found in one of the first marvels of world, the nature and the Greek countryside. Unfortunately, despite that Greece is a country clearly rural has neglected completely the nature, so that it is destroyed and it is not developed. The out of date road network and the insufficient technical infrastructures have begun to be dissolved and the likely visitor cannot approach to the agrotouristic regions, while the natural environment is destroyed by promiscuity of world and no one is interested. Finally, the cultural heritage is looted from all sorts of robbers in the altar of money, without the intervention of so much state, what citizens.

For the bluntness of the problems mentioned is required a line of action and programs aiming at organising of a completed strategic growth of agri-tourism. For the achievement of this objective collaborate the developmental companies with other institutions (national or local) and until now him accomplish successfully they develop the Community programs that manage (Local Social Capital, KESYY, Equal, OPAACH, Leader etc.). Are sought, therefore, prospects of growth as: the appointment and exploitation of new regions, the maintenance of ecological balance and cultural heritage, the promotion and improvement of rural products etc.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	2
PREFACE.....	3
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	4
ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΙΚΟΝΩΝ	5
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	6
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	9
1.1. Ο ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	9
1.2. ΜΟΡΦΕΣ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	11
1.3. ΚΥΡΙΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΑΜΙΓΗ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	12
1.4. ΚΥΡΙΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΣΥΝΘΕΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	12
1.5. ΣΤΟΧΟΙ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	14
1.6. ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΦΕΛΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	18
2.1. ΕΞΕΛΙΞΗ Η ΥΠΟΝΟΜΕΥΣΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	26
3.1. ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΥΠΑΙΘΡΟ.....	26
3.1.1. Πλεονεκτήματα προοπτικών ανάπτυξης.....	27
3.1.2. Μέτρα και παρεμβάσεις	28
3.2. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΕΤΑΙΡΙΕΣ - ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝΑ ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	33
3.2.1. Αναπτυξιακές Εταιρίες.....	33
3.2.2. Αναπτυξιακός Νόμος υπ' αριθ. 3299/2004	34
3.2.3. Κοινοτικό Πρόγραμμα LEADER.....	35
3.2.4. Τοπικό Κοινωνικό Κεφάλαιο	36
3.2.5. Ολοκληρωμένα Προγράμματα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου (Ο.Π.Α.Α.Χ.).....	37
3.2.6. Κέντρο Συνοδευτικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών (ΚΕ.Σ.Υ.Υ.)	38
3.2.7. Equal.....	39
3.2.8. ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας 2007-2013.....	40
3.2.9. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αγροτική Ανάπτυξη (Ε.Π.Α.Α.)	42
3.3. ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΚΟΖΑΝΗΣ.....	43
3.3.1. Στον τριτογενή τομέα – υπηρεσίες.....	43
3.3.2. Στο φυσικό περιβάλλον.....	46
3.3.3. Στο πολιτιστικό περιβάλλον	47
3.3.4. Στην τεχνική υποδομή.....	48
3.3.5. Στη φυτική και ζωική παραγωγή.....	49
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	50
4.1. ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΝΟΜΟ ΚΟΖΑΝΗΣ	50
4.2. ΔΗΜΟΣ ΑΣΚΙΟΥ	53
4.3. ΣΙΣΑΝΙ – ΑΡΧΟΝΤΙΚΟ ΤΑΤΗΣ	56
4.3.1. Φασολάδα Κοζάνης.....	64
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	65
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	66
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	69

Πίνακας εικόνων

Εικόνα 1: Τοπίο νομού Κοζάνης	9
Εικόνα 2: Λόφος του δήμου Σισανίου.....	10
Εικόνα 3: Αγροικία δήμου Ασκίου.....	11
Εικόνα 4: Ιαματική πηγή Πολίχνιτου Λέσβου	12
Εικόνα 5: Παιδικές κατασκευές Χαλκιδικής.....	13
Εικόνα 6: Στα αριστερά είδη οικιακής λαϊκής χρήσης και στα δεξιά παραδοσιακός φούρνος με ξύλα.....	14
Εικόνα 7: Πανοραμική φωτογραφία του Σισανίου	16
Εικόνα 8: Αργαλειός και παραδοσιακά υφαντά	17
Εικόνα 9: Στα αριστερά ο ποταμός Αλιάκμονας, στα δεξιά σοκάκι του Σισανίου	27
Εικόνα 10: Στα αριστερά οι εκβολές του ποταμού Μύριχου και δεξιά το Πάρκο της Επταλόφου του ποταμού Κηφισού.....	29
Εικόνα 11: Στα αριστερά μονοπάτι του χωριού Νάματα και στα δεξιά η Εκκλησία Αγίου Νικολάου του Σισανίου	30
Εικόνα 12: Στα αριστερά χιονισμένο τοπίο και στα δεξιά Γεφύρι της Ξάνθης.....	43
Εικόνα 13: Στα αριστερά παραδοσιακά γλυκά και στα δεξιά θαλάσσιο πάρκο	44
Εικόνα 14: Στα αριστερά αμπελώνας του Σισανίου και στα δεξιά αγροικία της περιοχής.....	49
Εικόνα 15: Αρχαιολογικά ευρήματα	51
Εικόνα 16: Στα αριστερά η Εκκλησία του Αγίου Νικολάου Κοζάνης και στα δεξιά το Λαογραφικό μουσείο	52
Εικόνα 17: Δάσος βαλανιδιάς.....	53
Εικόνα 18: Αμπελώνας.....	54
Εικόνα 19: Αρχοντικό Τάτης	60
Εικόνα 20: Στα αριστερά ντουζιέρα ενός από τα δωμάτια και στα δεξιά το τζάκι του σαλονιού.....	61
Εικόνα 21: Οδικό χάρτης για το Αρχοντικό Τάτης.....	63
Εικόνα 22: Παραδοσιακή Κοζανίτικη φασολάδα.....	64

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω αρχικά τους γονείς μου, που στήριξαν τις επιλογές μου και με βοήθησαν να σπουδάσω και ειδικότερα τη μητέρα μου, που ήταν πάντα δίπλα μου και με καθοδηγούσε σε κάθε μου επιλογή. Επίσης, τον κ. Τάτη Αστέριο για την ζεστή φιλοξενία και τις πολύτιμες πληροφορίες που μου παρείχε μέσω της συνέντευξής του για το πανέμορφο αρχοντικό του στο Σισάνι του νομού Κοζάνης και τις πολύ καλές μου φίλες, Οικονόμου Νικολέττα και Σοφία, για την στήριξη και τη συμμετοχή τους στην διαμόρφωση του τεχνικού τμήματος της εργασίας. Τέλος, τον καθηγητή μου κ. Πασσαλή Νικόλαο για το εξαιρετικό θέμα που έδωσε να εκπονήσω και την συνεχή βοήθεια και συμβολή του για την εξαγωγή του καλύτερου δυνατού αποτελέσματος.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ιστορικά η πρώτη εμφάνιση του τουρισμού υπαίθρου και του αγροτουρισμού τοποθετείται το 19ο αιώνα, όταν ο τότε αστικός πληθυσμός πραγματοποιούσε εκδρομές με τους ατμοκίνητους σιδηρόδρομους. Το είδος αυτό του τουρισμού ίσως είναι γνωστό σε πολλούς από εμάς από τα μυθιστορήματα της ρομαντικής περιόδου και τις αντίστοιχες ταινίες. Όμως, ο αγροτουρισμός που έχει σαν τουριστικό προορισμό τις αγροτικές περιοχές παρουσιάστηκε ως συγκροτημένη εναλλακτική μορφή τουρισμού, για πρώτη φορά τη δεκαετία του 1960 στις Η.Π.Α.. Έχει δύο παραλλαγές οι οποίες είναι οι εξής: αυτή του farm/ranch based Tourism (γεωργικός τουρισμός) και εκείνη του hotel/resort based tourism (αγροτικός τουρισμός) που αναφέρονται συχνά με ένα κοινό όνομα, αυτού του rural tourism (αγροτικός ή εξοχικός τουρισμός). Εξοχικός όμως σημαίνει και υπαίθριος γι' αυτό συχνά συγχέονται οι έννοιες του αγροτικού και του υπαίθριου τουρισμού.

Στη χώρα μας, οι πρώτες μορφές αγροτουριστικής δραστηριότητας έλαβαν χώρα το 1984, με την ίδρυση των πρώτων γυναικείων αγροτουριστικών συνεταιρισμών (Πέτρα Λέσβου, Αμπελάκια, Αράχωβα, Μαστιχοχώρια Χίου). Σε κάθε περιοχή της ελληνικής γης όπου υπάρχουν φυσικά χαρακτηριστικά, έθιμα και πλούσια ιστορία είναι δυνατόν να αναπτυχθεί ο αγροτουρισμός. Έτσι άνθρωποι ηλικίας από 20 ετών και άνω με ανεβασμένο μορφωτικό και κοινωνικό επίπεδο επισκέπτονται αγροτουριστικούς ξενώνες της Βόρειας Ελλάδας για να απομακρυνθούν από το ασφυκτικό αστικό περιβάλλον. Ο αγροτουρισμός αναπτύσσεται με ταχύ ρυθμό τόσο στη χώρα μας όσο και στις άλλες Ευρωπαϊκές χώρες και αυτό είναι αποτέλεσμα της πολιτικής στον τομέα του τουρισμού που ακολουθεί η Ε.Ε. και τα κράτη μέλη της. Οι επισκέπτες είναι συνήθως άτομα που αναζητούν στις διακοπές τους τη «φόρμουλα των 3Φ (Φύση - Φιλία - Φιλοξενία)».

Αποτελεί πια κοινή παραδοχή ότι ο τουρισμός «ήλιου και θάλασσας», ως μοντέλου ανάπτυξης, είναι ξεπερασμένος και μη βιώσιμος. Οι λόγοι που συντελούν στο ξεπέρασμά του είναι, μεταξύ άλλων, και οι εξής:

- ❖ Ο μεγαλύτερος ανταγωνισμός από φθηνότερους προορισμούς (Τουρκία, Κροατία κ.λπ.), δηλαδή από περιοχές που βρίσκονται ακόμα σε χαμηλή οικονομική ανάπτυξη.
- ❖ Ο καταστροφή του περιβάλλοντος και η εκτεταμένη αστικοποίηση.
- ❖ Οι κοινωνικές και πολιτιστικές αλλαγές που γεννούν την ανάγκη για νέα τουριστικά προϊόντα.

- ❖ Οι αδύνατες και μάλλον δύσκαμπτες τοπικές οικονομίες εξαιτίας της τουριστικής «μονοκαλλιέργειας».
- ❖ Η περιορισμένη εποχικότητα και η πτώση του μέσου όρου των χρημάτων που δαπανούν οι τουρίστες.
- ❖ Η δημιουργία θέσεων εργασίας που απευθύνονται σχεδόν αποκλειστικά σε άτομα με χαμηλή εκπαίδευση.

Οι νέες τάσεις στην τοπική ανάπτυξη εστιάζονται στην αξιοποίηση του ενδογενούς δυναμικού κάθε περιοχής, στην αποκέντρωση της λήψης των αποφάσεων και στην ενίσχυση των τοπικών πρωτοβουλιών για ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας με στόχο την αποτελεσματικότερη εκμετάλλευση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων κάθε περιοχής, την προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και την προώθηση της τοπικής αειφορίας. Σκοπός της παρέμβασης είναι ο εννοιολογικός προσδιορισμός του αγροτουρισμού, η διεθνής και ελληνική εμπειρία από την ανάπτυξή του, το χρηματοδοτικό πλαίσιο για τον αγροτουρισμό στην Ελλάδα και στη συνέχεια ο εντοπισμός των δυνατοτήτων ανάπτυξης του αγροτουρισμού και η υποβολή σχετικών προτάσεων για την περαιτέρω προώθησή του.

Η προώθηση και διατήρηση αναπτυξιακής αγροτικής πολιτικής δεν είναι αρκετή για την ενίσχυση και στήριξη του αγροτικού εισοδήματος και τη συγκράτηση του κόσμου στην ύπαιθρο, ιδιαίτερα σε ευαίσθητες περιοχές, όπως οι ορεινές, απομακρυσμένες και μειονεκτικές. Γι' αυτό με το σχεδιασμό και την προώθηση σειράς μέτρων και προοπτικών θα δημιουργηθούν όλες οι βασικές προϋποθέσεις για την πρακτική εφαρμογή του πολυλειτουργικού ρόλου του αγρότη, με τη δημιουργία πρόσθετων εναλλακτικών προτάσεων απασχόλησης και νέων θέσεων εργασίας, την ανάπτυξη επιμέρους βιοτεχνικών μονάδων, συμπεριλαμβανομένων και μονάδων μεταποίησης καθώς και την παροχή αυξημένων κινήτρων και φορολογικών ελαφρύνσεων στους κατοίκους των περιοχών αυτών.

Στα επόμενα κεφάλαια γίνεται αναφορά στην έννοια του αγροτουρισμού, τις δραστηριότητες που τον διέπουν, τα πλεονεκτήματα και τα οφέλη που παρουσιάζει και την ανάλυση των στόχων που δύναται να επιτύχει. Με το σχέδιο παρεμβάσεων αναπτύσσονται προοπτικές και δυνατότητες ανάπτυξης του αγροτουρισμού στον υπαίθριο χώρο με εξειδίκευση τα κοινοτικά προγράμματα και τις δράσεις στην περιοχή του νομού Κοζάνης. Ακολουθεί ένα πλήρες οδοιπορικό στο νομό Κοζάνης, στο δήμο Ασκίου και κατ' επέκταση στον πανέμορφο οικισμό του Σισανίου και η επαφή με το αρχοντικό Τάτης και τον φιλόξενο ιδιοκτήτη του, κ. Τάτη Αστέριο. Τέλος, με βάση όλων των παραπάνω καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι καθίσταται αναγκαία η επιστράτευση όλων των τεχνικών και λειτουργιών των δημοσίων σχέσεων και του marketing για την καλύτερη προβολή του αγροτουρισμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1.1.Ο Αγροτουρισμός

Ο αγροτουρισμός είναι μια ήπια μορφή βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης και πολυδραστηριότητας στον αγροτικό χώρο, με την οποία ο επισκέπτης έχει την ευκαιρία να γνωρίσει τις αγροτικές περιοχές, τις αγροτικές ασχολίες, τα τοπικά προϊόντα, την παραδοσιακή κουζίνα και την καθημερινή ζωή των κατοίκων, τα πολιτισμικά στοιχεία και τα αυθεντικά χαρακτηριστικά του χώρου αυτού, με σεβασμό προς το περιβάλλον και την παράδοση (Εικόνα 1).

Η δραστηριότητα αυτή φέρνει τον επισκέπτη σε επαφή με τη φύση καθώς και με τις δραστηριότητες στην ύπαιθρο, στις οποίες μπορεί να συμμετέχει, να ψυχαγωγηθεί και να νιώσει τη χαρά της περιήγησης, της γνώσης και της ανακάλυψης. Παράλληλα, κινητοποιεί τις παραγωγικές, πολιτισμικές και αναπτυξιακές δυνάμεις ενός τόπου, συμβάλλοντας έτσι στην αειφόρο περιβαλλοντική, οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη του αγροτικού χώρου. Οι αγρότες και αγρότισσες, που ασχολούνται με τον αγροτουρισμό, παρακολουθούν υποχρεωτικά εκπαιδευτικά προγράμματα, ανάλογα με την απασχόλησή τους, ώστε να έχουν ικανοποιητική επαγγελματική κατάρτιση και να παρέχουν στους επισκέπτες καλές υπηρεσίες και προϊόντα ποιότητας.

Εικόνα 1: Τοπίο νομού Κοζάνης

Ο αγροτουρισμός αποτελεί μια εναλλακτική μορφή τουρισμού, η οποία αναπτύσσεται σε μη τουριστικά κορεσμένες αγροτικές περιοχές και συνδέεται με κοινωνικές, περιβαλλοντικές και πολιτισμικές αξίες που επιτρέπουν τόσο στους οικοδεσπότες όσο και στους φιλοξενούμενους των περιοχών αυτών να υφίστανται αλληλεπιδράσεις και να μοιράζονται εμπειρίες. Είναι εκείνες οι διάφορες τουριστικές δραστηριότητες μικρής

κλίμακας, οικογενειακής ή συνεταιριστικής, μορφής που αναπτύσσονται σε αγροτικό χώρο από ανθρώπους που απασχολούνται στη γεωργία. Βασικό σκοπό έχει να δώσει εναλλακτικές λύσεις στην απασχόληση των γεωργών και να βελτιώσει το εισόδημά τους. Ως δραστηριότητα αναπτύσσεται από τους μόνιμους κατοίκους των περιοχών του πρωτογενούς τομέα, οι οποίοι χρησιμοποιούν τον αγροτουρισμό ως συμπληρωματική πηγή εισοδήματος.

Εικόνα 2: Λόφος του δήμου Σισανίου

Το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων προωθεί την ανάπτυξη του αγροτουρισμού στις ορεινές, μειονεκτικές περιοχές που έχουν τη βασική υποδοχή και τις δυνατότητες τουριστικής ανάπτυξης, εφαρμόζοντας σχετικό πρόγραμμα σύμφωνα με το οποίο δίνονται οικονομικές ενισχύσεις σε γεωργούς για την πραγματοποίηση αγροτουριστικών, αγροβιοτεχνικών δραστηριοτήτων στη γεωργική τους εκμετάλλευση (Εικόνα 2). Μέσα από το πρόγραμμα αγροτουρισμού καταβάλλεται προσπάθεια για την οργάνωση και λειτουργία μιας σειράς δραστηριοτήτων στην κοινότητα ή στην περιοχή. Οι δραστηριότητες αυτές παρέχουν στον επισκέπτη άνετη διαμονή, αναψυχή, ξεκούραση, δυνατότητες για άθληση, για χόμπι κ.ά. και είναι οι εξής:

- αγροτουριστικά καταλύματα ή αγροκτήματα με ενοικιαζόμενα επιπλωμένα δωμάτια ή διαμερίσματα
- αγροτουριστικά κέντρα εστίασης οικογενειακής μορφής με τοπική παραδοσιακή κουζίνα
- χώροι για άθληση
- χώροι αναψυχής σε περιοχές με φυσικές ομορφιές
- πολιτιστικές εκδηλώσεις
- εργαστήρια παραγωγής ειδών λαϊκής τέχνης με χαρακτηριστικά της τοπικής παράδοσης ή ειδών διατροφής που αξιοποιούν τα ντόπια προϊόντα

🏠 τουριστικά γραφεία, που αναλαμβάνουν τη διοργάνωση ή την υλοποίηση προγραμμάτων υπαίθριων δραστηριοτήτων και περιηγήσεων αγροτουριστικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος.

1.2.Μορφές Αγροτουρισμού

Οι κυρίαρχες μορφές αγροτουρισμού σε διεθνές επίπεδο είναι οι διακοπές σε αγροκτήματα και οι διακοπές σε αγροτικά καταλύματα (αγροικίες) που βρίσκονται μέσα στον αγροτικό οικισμό (Εικόνα 3).

Η Ελλάδα με τη μεγάλη οικιστική της διασπορά, με την πολυνησιακή της συγκρότηση, με την αποκεντρωμένη μνημειακή της τοπογραφία, με το εναλλασσόμενο τοπίο, με τις μορφολογικές της αντιθέσεις και με τις διαφοροποιημένες κλιματολογικές τις συνθήκες, συγκεντρώνει τις προϋποθέσεις για την ανάπτυξη μιας πλατιάς κλίμακας μορφών αγροτουρισμού.

Εικόνα 3: Αγροικία δήμου Ασκίου

Οι μορφές αυτές μπορούν να καταταχθούν σε δυο κατηγορίες :

1. **ο αμιγής αγροτουρισμός**, όπου οι φιλοξενούμενοι πέρα από τον κύριο προορισμό τους (διακοπές - ανάπαυση), ασχολούνται είτε με αγροτικές εργασίες κατά κανόνα στο αγρόκτημα (περιποίηση ζώων, άρμεγμα, τυροκομία, θερισμός, τρυγητός, λιομάζεμα, οπωροκηπευτική, μελισσοκομία, κ.λπ.), είτε και πολλές φορές παράλληλα, με ψυχαγωγικές δραστηριότητες, από αυτές που τους προσφέρει το περιβάλλον της αγροτικής περιοχής (κολύμπι, ψάρεμα, πεζοπορία, ορειβασία, κυνήγι, ιππασία, κ.λπ.).
2. **ο σύνθετος αγροτουρισμός**, όπου οι τουρίστες πέρα από τις παραπάνω δραστηριότητες, που μπορούν να αναπτύξουν μάλλον περιθωριακά, ικανοποιούν κύρια, κάποιες προσωπικές ανάγκες τους, που εξειδικεύουν τον αγροτουρισμό της περιοχής, όπως για παράδειγμα τουρισμός υγείας, αθλητισμού, φυσιολατρίας, θρησκείας, πολιτισμού.

1.3. Κύριες μορφές αμιγή αγροτουρισμού στην Ελλάδα

1. Αγροτουρισμός σε χωριά ιδιαίτερου φυσικού κάλλους (ορεινά και μη) που προσελκύουν τους επισκέπτες, αξιοποιώντας την ομορφιά της τοποθεσίας τους.
2. Αγροτουρισμός σε νησιωτικές ή παραλιακές περιοχές, οι οποίες αξιοποιούν κυρίως τους θερινούς μήνες τον ήλιο και τη θάλασσα.
3. Αγροτουρισμός σε παραδοσιακούς οικισμούς, οι οποίοι έχουν να αναδείξουν μια ξεχωριστή αρχιτεκτονική που προσελκύει τον κάτοικο των τιμμεντένιων αστικών κέντρων.
4. Αγροτουρισμός κοντά σε προστατευόμενες περιοχές, όπως εθνικούς δρυμούς και υδροβιότοπους, οι οποίες εκτός από φυσικό κάλλος αναλαμβάνουν να εμπλουτίσουν τις γνώσεις των επισκεπτών σε θέματα οικολογίας.
5. Αγροτουρισμός σε καταλύματα συνεταιριστικής μορφής, όπου τα μέλη των συνεταιρισμών, κυρίως γυναίκες, προσφέρουν προϊόντα δικής τους ή τοπικής παραγωγής και αυθεντική φιλοξενία.

1.4. Κύριες μορφές σύνθετου αγροτουρισμού στην Ελλάδα

1. Αγροτουρισμός σε περιοχές με ιαματικές πηγές, γνωστές ως λουτροπόλεις, όπου σε ειδικά υδροθεραπευτήρια οι τουρίστες υπόκεινται σε κάποιες θεραπευτικές αγωγές, σε ένα συνδυασμό αποτοξίνωσης και σωματικής χαλάρωσης (Εικόνα 4).

Εικόνα 4: Ιαματική πηγή Πολίχνιτου Λέσβου

2. Αγροτουρισμός σε ορεινά χωριά στην περιοχή των οποίων λειτουργεί οργανωμένο χιονοδρομικό κέντρο, που αποτελεί το στοιχείο έλξης των τουριστών.

3. Αγροτουρισμός σε αγροτικές περιοχές με αθλητικές εγκαταστάσεις, όπου προσφέρονται όλες οι δυνατότητες για ανάπαυση και άθληση.
4. Αγροτουρισμός σε κατασκηνωτικούς χώρους (camping), που βρίσκονται στον περίγυρο αγροτικών οικισμών με τους οποίους συνδέονται οικονομικά κοινωνικά και πολιτισμικά.
5. Αγροτουρισμός για παιδιά μικρής ηλικίας, που πραγματοποιείται σε παιδικές κατασκηνώσεις με αθλητικές εγκαταστάσεις, πλήρη φιλοξενία και προσφορά μορφωτικού, ψυχαγωγικού προγράμματος (Εικόνα 5).
6. Αγροτουρισμός σε κέντρα διερχομένων τουριστών που βρίσκονται σε ειδικούς κόμβους και δέχονται περαστικούς για να τους προσφέρουν φιλοξενία
7. Αγροτουρισμός σε αγροτικές περιοχές όπου υπάρχουν πολιτιστικά ενδιαφέροντα. Οι διακοπές στις περιοχές αυτές συνδέονται με πνευματικές ενασχολήσεις.

Εικόνα 5: Παιδικές κατασκηνώσεις Χαλκιδικής

Όλες οι παραπάνω μορφές αγροτουρισμού στην Ελλάδα εντοπίζονται σε αγροτικές περιοχές, οι τύποι των καταλυμάτων είναι κυρίως δωμάτια εντός της οικίας της αγροτικής οικογένειας ή καταλύματα που αποτελούν προέκταση της κατοικίας, είτε τέλος ανεξάρτητα της οικίας δωμάτια, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η ανεξαρτησία της ιδιωτικής ζωής των κατοίκων και των επισκεπτών.

1.5.Στόχοι Αγροτουρισμού

Ο αγροτουρισμός στοχεύει σε δύο παράλληλους στόχους:

- Να δώσει τη δυνατότητα στον τουρίστα να περάσει ήρεμες διακοπές μέσα στη φύση, έξω από το πλαίσιο του ανεπτυγμένου τουρισμού, μέσα σε ένα φιλόξενο κλίμα που δημιουργεί η ίδια η φύση και οι άνθρωποί της.
- Να ενισχύσει τον επαγγελματία του αγροτικού εισοδήματος με την εκμετάλλευση καταλυμάτων και την τροφοδοσία των επισκεπτών, των καταλυμάτων, με προϊόντα της ντόπιας αγροτικής παραγωγής και της τοπικής λαϊκής τέχνης (Εικόνα 6).

Εικόνα 6: Στα αριστερά είδη οικιακής λαϊκής χρήσης και στα δεξιά παραδοσιακός φούρνος με ξύλα

Κάτω από αυτήν την οπτική γωνία ο αγροτουρισμός αποτελεί μια πραγματικά σημαντική μορφή τουριστικής ανάπτυξης που στοχεύει:

- Στο συνδυασμό συνεργασίας των τριών τομέων παραγωγής μιας χώρας (πρωτογενούς, δευτερογενούς και τριτογενούς).
- Στην περιφερειακή ανάπτυξη, αφού η ύπαρξή του αποτελεί σημαντικό λόγο δημιουργίας αναπτυξιακών έργων υποδομής και ανωδομής.
- Στην ελαχιστοποίηση των περιβαλλοντικών και οικολογικών επιβαρύνσεων.
- Στην άνοδο του οικονομικού επιπέδου των περιοχών αυτών και στη συμπλήρωση του εισοδήματος των κατοίκων καθώς και στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας του αγροτικού πληθυσμού.

- Στη διασφάλιση και στη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης, έχοντας συγχρόνως θετική επίδραση στη συγκράτηση των πληθυσμών στον τόπο κατοικίας. Παράλληλα με τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας επιβιώνουν συχνά επαγγέλματα που τείνουν να εκλείψουν και σχετίζονται με χειρονακτικές τέχνες, όπως η ξυλογλυπτική, η αργυροχρυσοχοΐα, η κεραμική, η υφαντική κ.λπ..
- Στη βελτίωση και διάθεση των τοπικών και γεωργικών προϊόντων καθώς και στη γνωριμία τους με το κοινό.
- Στη διατήρηση, την προβολή και την αξιοποίηση της αρχιτεκτονικής και πολιτιστικής μας κληρονομιάς.
- Στη γνωριμία με τη φύση και ψυχολογική ικανοποίηση και ανάταση του τουρίστα από την επαφή του με αυτή.
- Στην ενεργοποίηση του τοπικού πληθυσμού με την ανάπτυξη νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων σε περιοχές που μέχρι σήμερα παρέμεναν αναξιοποίητες, ενώ στη πραγματικότητα διαθέτουν δυναμική ανάπτυξης.

1.6.Πλεονεκτήματα και οφέλη του αγροτουρισμού

Ο αγροτουρισμός είναι μια μορφή περιφερειακής ανάπτυξης, η οποία μπορεί να συμβάλλει στην τοπική κοινωνία, προσφέροντας οικονομική άνθηση και ευμάρεια. Τα οφέλη που πηγάζουν απ' αυτόν λειτουργούν σε πολλαπλά επίπεδα (οικονομικό, κοινωνικό, πολιτιστικό, αγροτικής παραγωγής κ.λπ.), μέσω μιας μορφής τουρισμού που σέβεται το υπάρχον περιβάλλον και τους φυσικούς – ανθρώπινους πόρους. Επιτρέπει τη συνέχιση της παραγωγής παραδοσιακών αγροτικών προϊόντων που πιθανώς να είχαν εκλείψει, διατηρεί ή αναβιώνει τέχνες που διαφορετικά θα είχαν «πεθάνει», συντηρεί τις μνήμες με την αναβίωση εθίμων και παραδοσιακών εκδηλώσεων, γίνεται κανάλι επικοινωνίας των απομονωμένων περιοχών και δίνει προοπτικές δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας, ιδιαίτερα στους νέους και τις γυναίκες της περιφέρειας. Αντιπροσωπεύει επίσης την ευκαιρία να τεθεί σε μια νέα βάση η σχέση αστικού κέντρου – αγροτικών μειονεκτικών περιοχών.

Ουσιαστικά το μεγαλύτερο πλεονέκτημα είναι ότι δίνεται μια επιχειρηματική διέξοδο στον αστό που ασφυκτιά στη μεγαλούπολη κι επιθυμεί να επανέλθει έστω και για λίγες μέρες σε μια ζωή αγνή, ανέπαφη, αυθεντική. Ο τουρίστας μετατρέπεται σε επισκέπτη, φίλο, θαυμαστή του τόπου, ένα «φιλοξενούμενο» που αναζητά τα μυστικά, την αυθεντικότητα και την ομορφιά του τόπου, εστιάζοντας στην ήσυχη ζωή, τη φυσική κληρονομιά και όλα τα ξεχωριστά που έχει να προσφέρει ο κάθε προορισμός. Στην ουσία ο αγρότης προσφέρει όλα

όσα έχει έως σήμερα πιθανόν παραγκωνίσει ο επισκέπτης όπως τις αγροτικές ασχολίες, την περισυλλογή των βοτάνων, τη φροντίδα των ζώων, τα έθιμα, τις γιορτές, τις τέχνες και τα παραδοσιακά του επαγγέλματα. Ο κάτοικος της πόλης λαχταράει, λοιπόν, την «επιστροφή στις ρίζες» σε έναν τρόπο ζωής ξεχασμένο ή αγνοημένο γι' αυτό ο αγρότης εξοπλίζει και προσαρμόζει κατάλληλα το δικό του κατάλυμα ή δημιουργεί ένα καινούργιο μέσα σε αγροτικό χώρο, σύμφωνα πάντα με τα αρχιτεκτονικά πρότυπα και την παράδοση της περιοχής του (Εικόνα 7).

Εικόνα 7: Πανοραμική φωτογραφία του Σισανίου

Σε συνδυασμό με το σπιτικό παραδοσιακό φαγητό, τη χρήση των ντόπιων αγροτικών προϊόντων κι ένα σύνολο υπηρεσιών και δραστηριοτήτων δεδομένου, ότι ο τουρίστας επιδιώκει να μη μένει παθητικός, ολοκληρώνεται το τουριστικό προϊόν. Αποτελεί για τον κάθε κάτοικο της υπαίθρου που ασχολείται με αυτόν, ένα συμπλήρωμα στο εισόδημα του και σπανιότερα την κύρια απασχόληση του. Με αυτόν τον τρόπο δεν απαιτείται από τον αγρότη να μεταβληθεί σε ξενοδόχο ή τουριστικό πράκτορα ούτε και να εγκαταλείψει τις βασικές του ασχολίες. Αντίθετα, η διατήρηση των αγροτικών και λοιπών παραδοσιακών ασχολιών απαιτείται προκειμένου να παραμείνει η ισόρροπη οικονομική ανάπτυξη μιας περιοχής και να μην επικεντρωθεί σ' έναν και μόνο κλάδο της οικονομίας, όπως συνέβη στο παρελθόν, σε

τόπους που εγκατέλειψαν κάθε άλλη δραστηριότητα για να ασχοληθούν αποκλειστικά με τον τουρισμό.

Έτσι, οι αγρότες διαθέτουν τα προϊόντα τους στους επισκέπτες, ώστε να μπορούν να γευτούν τα ολόδροσα νόστιμα φρούτα, τα ολόφρεσκα λαχανικά και άλλα ντόπια γεωργικά και κτηνοτροφικά προϊόντα και σε μερικές περιπτώσεις θα έχουν την ευκαιρία να τα μαζέψουν οι ίδιοι από τα δέντρα ή από το λαχανόκηπο. Οι αγρότισσες με τη σειρά τους φτιάχνουν διάφορα παραδοσιακά τοπικά παρασκευάσματα αξιοποιώντας τα προϊόντα της γεωργικής τους εκμετάλλευσης και της ντόπιας παραγωγής όπως γλυκά κουταλιού, μαρμελάδες, ζυμαρικά, ελιές, τυριά, κ.α. οι επισκέπτες μπορούν να τα γευτούν στις διακοπές τους, αλλά και να τα αγοράσουν για το σπίτι τους. Σε μερικές αγροτικές περιοχές κάποιες από τις γεωργικές εργασίες και τις εργασίες του νοικοκυριού γίνονται με παραδοσιακό τρόπο και ο επισκέπτης θα έχει την ευκαιρία να δει από κοντά τέτοιες εργασίες και να συμμετέχει ακόμα σε αυτές αν το θελήσει.

Η Ελληνίδα αγρότισσα ακόμα και σήμερα με την ευαισθησία, τη δεξιοτεχνία και την εργατικότητα που την διακρίνουν, συνεχίζει την παράδοση στην υφαντική, στο κέντημα, στο πλέξιμο και φτιάχνει χειροτεχνήματα με χαρακτηριστικά της τοπικής λαϊκής τέχνης (Εικόνα 8). Σε ορισμένες περιοχές οι επισκέπτες θα βρουν να αγοράσουν διάφορα είδη λαϊκής τέχνης, όπως υφαντά, κεραμικά, ξυλόγλυπτα κ.ά.. Πολλά από τα καταλύματα είναι τα ίδια τα σπίτια των γυναικών, που υποδέχονται τους παραθεριστές σε ένα φιλικό και ζεστό περιβάλλον και τους καλούν να ζήσουν για λίγο ως μέλη της οικογένειάς τους, ενώ όλοι σχεδόν οι αγροτουριστικοί ξενώνες βρίσκονται σε γαλήνιες τοποθεσίες. Στη διάρκεια του έτους οργανώνονται στην ύπαιθρο διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις, όπως πανηγύρια, ελληνικοί χοροί, αναβίωση παλιών εθίμων κ.ά., που ο επισκέπτης μπορεί να συμμετέχει.

Εικόνα 8: Αργαλειός και παραδοσιακά υφαντά

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2.1. Εξέλιξη ή υπονόμηση του αγροτουρισμού.

Η Ελλάδα από πολύ παλιά υπήρξε τόπος περιηγητών εξαιτίας του μεγάλου πολιτιστικού, ιστορικού και φυσικού πλούτου της. Η τουριστική ανάπτυξη της χώρας εξελίχθηκε σε μια από τις σημαντικότερες πηγές εσόδων τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και τοπικό αφού πολλές περιοχές της έχουν ως κύρια πηγή εσόδων τον τουρισμό. Η χώρα με την τεράστια τουριστική κίνηση και το μεγάλο οικονομικό όφελος, δεν έχει πετύχει την επιθυμητή άνοδο του επιπέδου των προσφερόμενων υπηρεσιών και γενικά το επίπεδο των υποδομών δεν είναι το άριστο. Πολλές από τις ξενοδοχειακές μονάδες που κατασκευάστηκαν τις δεκαετίες του '60 και '70 δεν έχουν εκσυγχρονιστεί. Τα τελευταία χρόνια εμφανίζεται μια κόπωση των τουριστών από την κλασική μορφή τουρισμού, καθώς ο επισκέπτης γίνεται πιο απαιτητικός ως προς το επίπεδο των υπηρεσιών. Ενδέχεται, λοιπόν, οι περιοχές προσκολλημένες στο τουριστικό μοντέλο των 3S χωρίς υψηλά επίπεδα υποδομών και παρεχόμενων υπηρεσιών να παρουσιάσουν πτώση της ζήτησης.

Οι απαιτήσεις όμως των τουριστών για νέες μορφές αναψυχής με περισσότερες και πιο αυθεντικές εμπειρίες, μακριά από εμπορευματοποιημένες περιοχές, με ένα πιο εκλεπτυσμένο τρόπο, συνεπικουρούν για την αυξανόμενη ευαισθητοποίηση σε θέματα περιβάλλοντος, ενώ παράλληλα παρουσιάζεται μετάβαση από το μοντέλο παθητικού τουρισμού σε ένα πιο ενεργητικό. Οι σχέσεις του αγροτουρισμού με την τοπική οικονομία είναι πολύ σημαντική παράμετρος. Λειτουργεί σε πολλές περιοχές ως η κύρια πηγή εισοδήματος και ενίσχυσης της οικονομίας μέσα από το δίκτυο αλληλεπιδράσεων με άλλους οικονομικούς κλάδους (π.χ. κλάδος κατασκευών, μεταφορών). Περιοχές με έντονα πολιτιστικά στοιχεία αποτελούν πόλους τουριστικής ανάπτυξης και παράλληλα οι επισκέπτες φέρουν μαζί τους τη δική τους κουλτούρα και ιδεολογία γεγονός που μπορεί να επηρεάσει τα τοπικά πολιτισμικά στοιχεία.

Ο αγροτουρισμός αποτελεί σήμερα για την Ελλάδα ένα επιχειρηματικό πεδίο με μέλλον και εξέλιξη. Δεν υποστηρίζουμε ότι είναι ένας χώρος χωρίς ειδικές απαιτήσεις και δυσκολίες. Χρειάζεται μελέτη, συστηματική έρευνα, καλή διάθεση, θετική προσέγγιση, άρτια υποδομή και ολοκληρωμένη προσπάθεια σε παράλληλους τομείς. Είναι ουσιαστικά μια επιχειρηματική κίνηση, με το ρίσκο και τις ανάγκες που θα είχε μια οποιαδήποτε άλλη επιχείρηση. Ωστόσο, πρόκειται για ένα πεδίο πολλά υποσχόμενο. Όλο και περισσότεροι

άνθρωποι στη χώρα μας ανακαλύπτουν την ανάγκη επιστροφής σε έναν πιο φυσικό τρόπο ζωής και τη συγκίνηση της επιστροφής σε παλιά ήθη, έθιμα, ασχολίες, σε έναν κόσμο ατόφιο, αυθεντικό και όχι ολότελα χαμένο. Η πίεση της ζωής στις πόλεις αναγκάζει όλο και περισσότερους να βρουν μια διέξοδο. Οι αγροτουριστικές περιοχές μπορούν να γίνουν αυτή η διαφυγή, είτε πρόκειται για μέρος των ετήσιων διακοπών, είτε για μικρές αποδράσεις.

Το κράτος και οι υπεύθυνοι των αγροτουριστικών καταλυμάτων και των συνεταιρισμών όμως δεν είναι έτοιμοι να υποδεχτούν και να φιλοξενήσουν τον επισκέπτη αν δεν αποβάλλουν τη νοοτροπία της «αρπαχτής» και του εύκολου κέρδους. Αυτόν τον τουρίστα δεν τον ξεγελάνε εύκολα. Δεν τον ενοχλεί το χωμάτινο μονοπάτι, το φτωχικό δωμάτιο ή το λιτό φαγητό, αλλά τα σκουπίδια που είναι πεταμένα παντού και σκοντάφτει πάνω τους. Τον δυσαρεστεί ο καπνιστής οδηγός του ταξί ή ο αζύριστος άνθρωπος που μυρίζουν τα χνώτα του και που τον θεωρούν αφελή που δεν καταλαβαίνει όταν του σερβίρουν κονσέρβα - φαγητό ζεσταμένο στο φούρνο μικροκυμάτων. Είναι εκνευριστικό γι' αυτόν όταν ξαφνικά κόβει η ΔΕΗ το ρεύμα ή ο δήμος το νερό, ενώ θα ήθελε να έχει εύκολη πρόσβαση στις πληροφορίες που χρειάζεται και απαραίτητη σήμανση για να κινείται εύκολα, γρήγορα και χωρίς ταλαιπωρία.

Ο αγροτουρισμός μπορεί να δώσει ώθηση στις αγροτικές περιοχές, που έχουν υποστεί τις επιπτώσεις της μειονεκτικής ανάπτυξης, της ερήμωσης, της γήρανσης του πληθυσμού και της απαξίωσης της αγροτικής οικονομίας. Σήμερα υπάρχουν στην Ελλάδα πολλές ορεινές περιοχές που αντιμετωπίζουν το ενδεχόμενο να εξαφανιστούν ολοκληρωτικά λόγω της αραιοκατοίκησης που συνδέεται με τη μεγάλη ηλικία. Πιθανόν να αποκτήσουν έναν εντελώς νέο πληθυσμό που τυχαίνει να φτάσει εκεί ως μετανάστης από κάποια άλλη χώρα, κινδυνεύοντας έτσι να χαθεί ένα μεγάλο κομμάτι ιστορικής συνέχειας. Σε συνδυασμό με την ανάγκη να αναστρέψουν τη φθορά, να δραστηριοποιήσουν τους νέους ανθρώπους, αλλά και να ανταποκριθούν στα νέα δεδομένα που επιβάλλουν οι ευρωπαϊκές τάσεις για την πολυλειτουργική γεωργία, ο αγροτουρισμός θα αποτελέσει το μεγάλο κίνητρο για μια άλλη διάσταση στο «επιχειρείν».

Στις περιοχές όπου ο αγροτουρισμός έχει αναπτυχθεί σημαντικά αποτελεί ένα πολύ σπουδαίο οικονομικό πόρο για τις τοπικές κοινωνίες. Η ενότητα των βιοτόπων στην ευρύτερη περιοχή μελέτης έχει να επιδείξει πάρα πολύ αξιόλογα ενδιαφέροντα, τόσο γενικότερα οικολογικά (επιμέρους βιότοποι και φυσικές - γεωλογικές διαπλάσεις, γλωρίδα, πανίδα) όσο και ειδικότερα ενδιαφέροντα που αναφέρονται σε παραδοσιακές ασχολίες (γεωργία, κτηνοτροφία κ.ά.) αλλά και στις ιστορικές και πολιτιστικές ιδιαιτερότητές της. Πέραν των άμεσων και έμμεσων οικονομικών οφελών που προκύπτουν από την αγροτουριστική

δραστηριότητα, υπάρχουν ειδικότερα και γενικότερα οφέλη που προκύπτουν από τη διάσταση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Με τη συστηματική λειτουργία ενός προγράμματος περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, επέρχεται σε τοπικό επίπεδο σημαντική βελτίωση του επιπέδου γνώσης και ευαισθητοποίησης των κατοίκων ως προς το περιβάλλον.

Το πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης είναι ιδιαίτερα θετική συνθήκη για σταθερή και ισόρροπη ανάπτυξη σε περιοχές που περιλαμβάνουν φυσικούς πόρους αξιόλογης παραγωγικότητας και ταυτόχρονα σημαντικής ευαισθησίας. Έτσι δημιουργούνται θετικότερες προϋποθέσεις για ορθολογικότερη διαχείρισή του περιβάλλοντος και για επιτυχέστερη εκμετάλλευσή του με μακροπρόθεσμη προοπτική. Όσο καλύτερα διατηρούνται τα περιβαλλοντικά στοιχεία της περιοχής, τόσο μεγαλύτερο είναι το κίνητρο για κάποιον να επισκεφθεί τη συγκεκριμένη περιοχή. Αντίθετα, όσο υποβαθμίζονται αυτά τα ενδιαφέροντα (δυσμενείς επεμβάσεις στον βιότοπο, εντατική λαθροϋλοτομία ή λαθροθηρία κ.λπ.), τόσο μειώνεται το κίνητρο για κάποιον να επισκεφθεί ως τουρίστας την περιοχή. Με βάση αυτό το σκεπτικό, θα πρέπει να τονιστεί ιδιαίτερα ότι είναι σημαντικό να υπάρχουν και να λειτουργούν ειδικές προδιαγραφές που να διασφαλίζουν την ακεραιότητα των αντικειμένων ενδιαφέροντος από τις επισκέψεις.

Μια από τις κυριότερες επιπτώσεις του αγροτουρισμού στα χερσαία οικοσυστήματα προέρχεται από το πάτημα των φυτών και τη συμπίεση του εδάφους εξαιτίας της πεζοπορίας, την οδήγηση τροχοφόρων έξω από το δρόμο κ.λπ.. Προκαλούνται βλάβες στα υπέργεια και υπόγεια τμήματα των φυτών, ενώ το έδαφος συμπιέζεται με αποτέλεσμα τη μείωση της υδατοϊκανότητας και του μεγέθους των πόρων. Πολλοί επισκέπτες κόβουν άνθη και κλαδιά, γεγονός που εγκυμονεί κινδύνους για πολλές φυτοκοινότητες και για σπάνια και ενδημικά φυτά. Η πρακτική αυτή οφείλεται σε έλλειψη συνείδησης και ενημέρωσης πάνω σε θέματα λειτουργίας των οικοσυστημάτων και προστασίας του περιβάλλοντος. Η διάνοιξη δρόμων και μονοπατιών έχει ως αποτέλεσμα την απομόνωση και τον κατακερματισμό της πανίδας, ενώ ευαίσθητες οικολογικά περιοχές γίνονται προσιτές στους επισκέπτες, καταστρέφοντας ήσυχα τοπία αναψυχής και σπάνιους βιότοπους.

Τα τελευταία χρόνια όμως ενισχύεται η τάση για ηπιότερες μορφές τουρισμού, ως αποτέλεσμα της αυξημένης περιβαλλοντικής συνειδητοποίησης και ευαισθητοποίησης, αφού είναι γνωστές οι αρνητικές συνέπειες της τουριστικής ανάπτυξης στο φυσικό περιβάλλον και οι πολιτισμικές αλλοιώσεις που επιφέρει στις τοπικές κοινωνίες. Ο αγροτουρισμός μπορεί να συνδυαστεί με το πολιτιστικό περιβάλλον, την ανάδειξη των ιστορικών μνημείων και αρχαιολογικών χώρων, την οργάνωση προγραμμάτων διαδρομών και επισκέψεων τουριστών

και σχολείων, συντελώντας κατ' αυτόν τον τρόπο στην αξιοποίηση και προστασία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της κάθε αγροτικής περιοχής.

Πολλά είναι τα στοιχεία που μπορούν να χαρακτηρίσουν το συνολικό θέμα του αγροτουρισμού ως απόδειξη ανικανότητας των δημοσίων υπηρεσιών και των διαχειριστών του δημοσίου χρήματος. Πώς να χαρακτηρίσεις άλλωστε την ανυπαρξία θεσμικού πλαισίου, τόσα χρόνια μετά την υποβολή των πρώτων προτάσεων για προγράμματα συγχρηματοδοτούμενα από ελληνικά και ευρωπαϊκά κεφάλαια, στον αγροτουρισμό. Ανάλογα με την οπτική γωνία με την οποία μπορεί να δει κάποιος αυτό το γεγονός θα μπορούσε ακόμα να το χαρακτηρίσει, ως ανευθυνότητα των θεωρητικά υπευθύνων για τη διαχείριση των χρηματοδοτήσεων ή ακόμα και αδιαφορία των αρμοδίων για τη δημιουργία και συγκρότηση των ολοκληρωμένων προγραμμάτων ανάπτυξης του αγροτικού χώρου. Κάποιος κακόπιστος θα μπορούσε ακόμα να θεωρήσει αδιαφορία, άγνοια και απάτη την κατάσταση με όσους ενεπλάκησαν στη μη θεσμοθέτηση της αγροτουριστικής επιχείρησης αν προκύπτουν στοιχεία συνειδητής μείωσης της περιουσίας του ως πολίτη.

Αν το σημερινό χάος και η ανυπαρξία της θεσμοθετημένης «αγροτουριστικής» επιχείρησης είναι μια πραγματικότητα που ξεκίνησε με τις καλύτερες των προθέσεων, τότε η ένταξη πιλοτικών προγραμμάτων κοινοτικής πρωτοβουλίας δεν προδιαθέτει καμιά θετικότερη προοπτική για τους αγρότες που έχουν σήμερα μια «ανύπαρκτη» επιχείρηση. Με πολλή δυσπιστία ένας Έλληνας πολίτης θα μπορούσε να πει ότι οι εντεταλμένοι (όπως διακηρύσσουν) για τον αγροτουρισμό, εξυπηρετούν τις διαδικασίες της προώθησης αυτή τη στιγμή του νομοσχεδίου για την τακτοποίηση της ανυπαρξίας της «αγροτουριστικής επιχείρησης». Άλλωστε, η μόνη (κατά δήλωση και κατ' όνομα) εταιρία, η Αγροτουριστική Α.Ε., έχει τεθεί σε εκκαθάριση εν λειτουργία από τις 7/3/08 και η πολιτεία έχει δηλώσει ότι θα δημιουργήσει κάποια στιγμή έναν δημόσιο οργανισμό που θα καλύψει όλα τα θέματα του αγροτουρισμού στην Ελλάδα.

Η 4^η προγραμματική περίοδος, που θα έπρεπε θεωρητικά να έχει αρχίσει από 1/1/07 ακόμα δεν έχει προχωρήσει στην θεσμοθέτηση του όρου «αγροτουριστική επιχείρηση» και δεν έχει περιληφθεί ο όρος στις επιχειρηματικές δραστηριότητες. Οι προτάσεις που θα υποβληθούν μέχρι τις 25/8 ή δεν θα περιλαμβάνουν αγροτουριστικές επιχειρήσεις ή αν περιλάβουν θα οφείλονται στο φιλότιμο ακροβατισμό των στελεχών της τοπικής ανάπτυξης (συνήθως αναπτυξιακές εταιρίες), οι οποίοι θα συνεχίσουν να πιστεύουν ότι η δημόσια διοίκηση θα εκδώσει τις απαραίτητες Κοινές Υπουργικές Αποφάσεις (ΚΥΑ), ώστε αυτό που σαν όραμα βλέπουμε στις ανταλλαγές των διακρατικών διεργασιών στην ευρωπαϊκή πραγματικότητα να εφαρμοστεί και στις περιοχές της Ελλάδας.

Τώρα τελευταία γίνεται συνειδητή προσπάθεια να προωθηθεί η επιχείρηση «τουρισμού υπαίθρου», έτσι σαφώς αξιοποιούνται όλες οι συναισθηματικές φορτίσεις και η αγωνία για την τακτοποίηση της «αγροτουριστικής επιχείρησης», με ένα διευρυμένο τίτλο. Υπάρχει ένας ορατός κίνδυνος π.χ. ένας επιχειρηματίας μπορεί να επενδύσει αξιοποιώντας τα χρήματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του ελληνικού δημοσίου για να κάνει μία επιχειρηματική δραστηριότητα «αποικιοκρατικής μορφής». Θα αξιοποιήσει, δηλαδή, το φυσικό περιβάλλον, το κοινωνικό (ασφάλεια, καθαριότητα, χαμόγελα), το πολιτιστικό ακόμα και το οικονομικό. Θα λειτουργήσει πιθανότατα μόνο Σαββατοκύριακα (με το κλειδί κάτω από το χαλάκι ή στη γλάστρα) και εισπράττοντας πολλές φορές χωρίς να αποδίδει ούτε το 2% των παρεπιδημούντων στην τοπική κοινωνία. Αυτής της μορφής οι επιχειρηματίες δεν προσφέρουν στην τοπική ανάπτυξη ούτε στον αγροτουρισμό, απλώς αξιοποιούν επιχειρηματικές ευκαιρίες με σκοπό το κέρδος.

Η αγροτική πολυδραστηριότητα στον τουρισμό ήταν η απάντηση των γεωργών στο μονόδρομο της εσωτερικής μετανάστευσης μεταπολεμικά. Έμφαση δόθηκε στα προγράμματα ανάπτυξης της υπαίθρου ώστε ο τουρισμός να αποτελέσει συμπληρωματική δραστηριότητα της γεωργίας. Το ανωτέρω εγχείρημα στο πυρήνα του είχε τη γυναίκα τη υπαίθρου. Πόσο επιτεύχθηκε όμως κάτι τέτοιο; Πόσο ικανοποιήθηκαν οι απαιτήσεις για αύξηση της απασχόλησης; Πόσο διατηρήθηκε η νοοτροπία και ο αγροτικός τρόπος ζωής; Γιατί το περιβάλλον εξακολουθεί να παραμένει στο περιθώριο; Σήμερα η στροφή στα τουριστικά επαγγέλματα της υπαίθρου δεν πρέπει να σημαίνει την εγκατάλειψη του αγροτικού επαγγέλματος αλλά να οδηγήσει σε αλληλοσυμπλήρωση των δύο επαγγελμάτων. Η εμπειρία του εξωτερικού μας επισημαίνει ότι η δυναμική αγροτική δομή μιας περιοχής δεν είναι ικανή και αναγκαία συνθήκη για μια ισότιμη σχέση αγροτικού και τουριστικού επαγγέλματος. Παράλληλα αδύναμος κρίκος θεωρούνται οι νέοι που βλέπουν τον τουρισμό ως εισιτήριο για την αστικοποίηση.

Ο ρυθμός ανάπτυξης του αγροτουρισμού και ο σεβασμός του μεγέθους και των ιδιομορφιών της τοπικής δομής παίζουν σημαντικό ρόλο. Δεν αλλάζει απλά η μορφή ή οι ρυθμοί της απασχόλησης μέσα από την αγροτική πολυδραστηριότητα, αλλά ευρύτερα τα χαρακτηριστικά της κοινωνικής δομής του τόπου υποδοχής. Καθοριστικοί παράγοντες μπορεί να αποδειχτούν η δημογραφική σύνθεση του οικονομικά ενεργού πληθυσμού, η μελέτη της τοπικής αγροτικής παράδοσης και λαογραφίας κ.ά.. Η παρουσία τουριστών στην ύπαιθρο λειτουργεί συνήθως ανταγωνιστικά προς την τοπική αγροτική δομή και ιδιαίτερα προς την απασχόληση στον αγροτικό τομέα. Η πιο καθαρή μορφή αγροτουρισμού που ζει ο επισκέπτης σε μια πραγματική αγροτική περιοχή και συχνά συμμετέχει σε κάποιες δραστηριότητες της

αγροτικής παράδοσης εθελοντικά, αναπτύσσεται τώρα με την Ελληνική Προδιαγραφή, ΕΛΟΤ ΠΡΔ1417 και με το νέο θεσμικό πλαίσιο που θα ψηφισθεί και έχει σημασία να μη στρεβλώσει στην εκκίνηση.

Είναι γεγονός ότι όλο και περισσότεροι άνθρωποι αναζητούν αγροτουριστικούς προορισμούς με όλα τα χαρακτηριστικά που λείπουν από την πόλη και τον οργανωμένο τουρισμό και επιζητούν να μοιραστούν εμπειρίες. Αγροτικά τοπία με ησυχία, χώρος για να παίζουν τα παιδιά, επαφή με ανθρώπους της υπαίθρου που ζουν σε μεγαλύτερη αρμονία και ισορροπία με το περιβάλλον τους. Η πολιτική για την αγροτουριστική δραστηριότητα συνδέεται με το πώς εκφράζεται η κρατική πολιτική για την περιφέρεια και κατά πόσο μπορεί να λειτουργήσει συμπληρωματικά και όχι ανταγωνιστικά με την αγροτική απασχόληση. Οι τύποι του αγροτουρισμού εξαρτώνται από την αγροτική παράδοση μιας χώρας και είναι οι εξής:

- Αγροτουρισμός σε περιοχές παραγωγής ενός προϊόντος π.χ. τσίπουρο, κρασί.
- Αγροτουρισμός ελίτ όπως πύργοι και κάστρα της Τοσκάνης, της Μάνης κ.ά..
- Αγροτουρισμός σε συνεταιριστικής μορφής συγκροτήματα. Πρωτοβουλίες γυναικών της υπαίθρου με κατανάλωση ντόπιων προϊόντων.
- Αγροτουρισμός σε εκμεταλλεύσεις με διαμονή και φαγητό στο σπίτι του αγρότη.
- Κάμπινγκ μέσα σε αγροτικές εκμεταλλεύσεις.
- Αγροτουρισμός σε περιοχές Natura 2000 και Εθνικά Πάρκα.
- Αγροτουρισμός σε οικισμούς που χτίζονται με παραδοσιακά υλικά ώστε να μοιάζουν παραδοσιακοί: «σκηνοθετημένη αυθεντικότητα» ή τουρισμός ρετρό.

Σύμφωνα με τα παραπάνω προκύπτουν τα εξής ζητήματα που πρέπει να λυθούν:

- Τα δίκτυα επισκέψιμων αγροκτημάτων που θα δημιουργηθούν, θα πιέσουν τους αγρότες να συνεχίσουν στοιχειωδώς έστω την αγροτική τους εκμετάλλευση ως όρο συμμετοχής για προβολή και διαφήμιση ή θα οδηγηθούν σε μια γεωργία βιτρίνας;
- Ο τρόπος μέτρησης του εισοδήματος από την τουριστική απασχόληση, θα θεωρείται αγροτικό και θα έχει όλες τις ειδικές φοροαπαλλαγές ανεξάρτητα από τον όγκο ή το μέγεθος του εισοδήματος ή θα αναπτυχθεί μια μορφή παραοικονομίας με κρατική επιχορήγηση;
- Συνήθως οι πετυχημένες εκμεταλλεύσεις έχουν πίσω τους μια δραστήρια γυναίκα της υπαίθρου, ενώ τις αγροτικές εργασίες τις διατηρούν τα παιδιά ή οι σύζυγοι. Τα παιδιά θα θεωρήσουν την τουριστική επιχείρηση εργασία με ασφαλέστερο μέλλον και μπορεί μελλοντικά να εγκαταλείψουν τη γεωργία;

- ❖ Οι κοινωνιολογικές επιπτώσεις που προκύπτουν από την σύνδεση αγροτουρισμού και γεωργίας θα λειτουργήσει θετικά ως φορέας αλλαγής κοινωνικών και καταναλωτικών προτύπων των πολυδραστήριων αγροτών;
- ❖ Η προβολή του αγροτουρισμού ως μια μορφή που σέβεται το περιβάλλον, τις ισορροπίες στις σχέσεις ντόπιων και περιηγητών και βοηθά στην άρση αρνητικών στερεοτύπων για την ύπαιθρο σε σχέση με τον μαζικό θα συνεχισθεί ή θα εξαφανισθεί;

Ο αγροτουρισμός έρχεται προσφέροντας υψηλά εισοδήματα και διεξόδους, ανοίγοντας ένα παράθυρο σε έναν κόσμο που παρουσιάζεται μόνο με τα θελκτικά χαρακτηριστικά (υψηλά καταναλωτικά πρότυπα, απελευθερωμένες σχέσεις κ.ά.). Συχνά οδηγεί σε στρεβλώσεις και παρεκτροπές που λειτουργούν σαν επιταχυντές κοινωνικών εξελίξεων και μεταμορφώνουν ολόκληρες περιοχές σε κακά αντίγραφα αστικών περιοχών και σε εμφάνιση νέων επαγγελματιών του αγροτουρισμού που λειτουργούν χωρίς σεβασμό για τον τόπο και την αγροτική παράδοση. Όταν τα όνειρα και οι επιδιώξεις για τοπική ανάπτυξη εκφράζονται ως γήπεδα γκολφ, θεωρείται πολύ αβέβαιο το μέλλον των υπαίθριων περιοχών.

Μας εντυπωσιάζει η άνεση με την οποία εκφράζονται κάποιοι υπεύθυνοι όπως νομάρχες ή δήμαρχοι χωρίς καμιά επιφύλαξη και αναφέρουν ότι «η υλοποίηση της επένδυσης του τουρισμού γκολφ λειτουργεί κανονικά» και εκφράζουν την ικανοποίησή τους, γιατί θα δοθεί ώθηση στον εναλλακτικό τουρισμό κάθε περιοχής και θα δημιουργηθούν εκατοντάδες θέσεις εργασίας. Έτσι γενικά και αόριστα φαίνεται παράξενο γιατί μια τέτοιου μεγέθους επένδυση για «ανάπτυξη» απλά ανακοινώθηκε, αντί να αποτελέσει αντικείμενο ευρείας ενημέρωσης, δημόσιας συζήτησης και διαβούλευσης από πολύ καιρό πριν, μια που οι επιπτώσεις της στο περιβάλλον, την κοινωνία και την οικονομία της ευρύτερης περιοχής θα είναι πολύ σημαντικές. Από την άλλη δεν έχει συζητηθεί καμιά εναλλακτική λύση βιώσιμης ανάπτυξης της περιοχής που να αφορά τις τοπικές κοινωνίες στα πλαίσια χωροταξικού σχεδιασμού και σε περιφερειακό και σε τοπικό επίπεδο.

Έστω και καθυστερημένα, λοιπόν, εκτιμάται ότι πρέπει να ενημερωθεί άμεσα και εκτενώς η τοπική κοινωνία για τις επιπτώσεις αυτής της επένδυσης και για τις εναλλακτικές επιλογές ανάπτυξης που προσφέρονται. Είναι ευρέως γνωστό σε όλους τους αρμόδιους ότι παρόμοιες επενδύσεις σχεδιάζονται σ' όλη την Ελλάδα γιατί η κτηματαγορά έχει αναδειχθεί σε πρωταγωνιστή «αξιοποίησης» κάθε γωνιάς της χώρας. Διάφορες περιοχές ακόμα και αν είναι προστατευόμενες είναι στο στόχαστρο «μεγάλων» επενδυτών, που ονειρεύονται να εγκαταστήσουν στα πιο παρθένα μέρη της χώρας χιλιάδες βίλες, γήπεδα γκολφ, υπερπολυτελή ξενοδοχεία και εμπορικά πάρκα. Πρόκειται για μικρές πόλεις παραθεριστικού

χαρακτήρα που θα εγκλωβίζουν τους πελάτες σ' ένα κλειστό σύστημα, το οποίο δεν θα έχει καμιά σχέση με την τοπική οικονομία και κοινωνία και θα διαχειρίζεται αυτόνομα όλου του είδους τις δραστηριότητες..

Δυστυχώς οι επενδυτές βρίσκουν πρόθυμους συμμάχους στην κυβέρνηση, στην αντιπολίτευση, στην αυτοδιοίκηση, στις μελετητικές εταιρείες, αλλά στην πραγματικότητα η «φέρουσα ικανότητα» κάθε περιοχής έρχεται σε πλήρη αντίθεση με τα σχέδιά τους. Μερικά από τα σοβαρότερα προβλήματα που δημιουργούνται είναι τα εξής:

- Κατασπατάληση των υδατικών και εδαφικών πόρων (με εμφανέστατο τον κίνδυνο πτώσης των υδροφορέων όπως και υποβάθμισης του εδάφους και ερημοποίησης).
- Αλλοίωση του φυσικού τοπίου.
- Υποβάθμιση των οικοσυστημάτων.
- Άστοχη αλλαγή των χρήσεων γης.
- Αποχαρακτηρισμός δασικών περιοχών.
- Μεγάλες απαιτήσεις σε ενέργεια.
- Περιορισμός των δυνατοτήτων αυτοδύναμης βιώσιμης τοπικής ανάπτυξης.
- Αρνητικές συνέπειες στη τοπική οικονομία.

Κλείνοντας, ας σημειωθεί ότι η Ελλάδα αντιμετωπίζει ιδιαίτερο πρόβλημα ανταγωνιστικότητας, που εκπορεύεται από τους σχετικά νεότερους προορισμούς της Μεσογείου (Ανατολική Μεσόγειος, Μέση Ανατολή). Αυτοί προορισμοί, εκμεταλλεζόμενοι ενδεχομένως την εμπειρία αλλά και τις διαφαινόμενες τάσεις της αγοράς, έδωσαν έμφαση σε καταλυματικό δυναμικό μεγάλου και μέσου μεγέθους και συγκριτικά ανώτερης κατηγορίας. Οι ανέσεις και η ποικιλία των υπηρεσιών που προσφέρουν τα εν λόγω καταλύματα αποτελούν σημαντικό ανεξάρτητο παράγοντα βελτίωσης της σχετικής ανταγωνιστικότητας του τουριστικού προϊόντος όπως επίσης και σημαντικών παραγόντων, όπως είναι οι τιμές, οι καλύτερες υπηρεσίες στο εξω-ξενοδοχειακό τμήμα της τουριστικής παραγωγής και οι καλύτερες γενικές υποδομές. Οι συντελούμενες αλλαγές στα καταναλωτικά πρότυπα αυξάνουν τη ζήτηση τουριστικού προϊόντος διακρινόμενου για την υψηλή ποιότητα και ποικιλία υπηρεσιών. Είναι αναγκαίο, λοιπόν, να αλλάξει κυρίως η προσφορά, ώστε να εναρμονισθεί με την συνθετότητα των καταναλωτικών προτιμήσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3.1. Προοπτικές ανάπτυξης του αγροτουρισμού στην ελληνική ύπαιθρο

Στην εποχή αυτή πολλοί δήμοι δημιούργησαν αγροτουριστικές υποδομές, τις οποίες όμως ποτέ δεν μπόρεσαν να αξιοποιήσουν σωστά λόγω περιορισμένων οικονομικών και άλλων οργανωτικών θεμάτων. Δεν υπάρχει στρατηγικός σχεδιασμός για την ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού σε κεντρικό επίπεδο, ούτε κάποιος φορέας που να μπορεί να κάνει ένα τέτοιο σχεδιασμό και σε τοπικό επίπεδο. Επίσης, δεν έχει οριστεί ένα οργανωμένο και προσαρμοσμένο σχέδιο ανάπτυξης και προβολής ανά περιοχή, το οποίο με τη σειρά του να είναι κομμάτι του γενικότερου σχεδιασμού της χώρας. Με αυτό τον τρόπο θα μπορούσαν να λυθούν πολλά προβλήματα, όπως η χαμηλή πληρότητα. Δυστυχώς, δε γίνεται σωστή αξιολόγηση των επενδύσεων, διότι δεν υπάρχουν προδιαγραφές που να αφορούν την ίδρυση και τον χαρακτηρισμό των αγροτουριστικών επιχειρήσεων, ανά περιοχή και για κάθε υποψήφιο επενδυτή.

Η γενικότερη νοοτροπία του κόσμου είναι αρνητική και αποτελεί μεγάλο εμπόδιο στην ανάπτυξη του αγροτουρισμού. Οι δημόσιοι φορείς δε συμμετέχουν ενεργά στην εξέλιξη των αγροτουριστικών καταλυμάτων, ενώ η γραφειοκρατία συνεχίζει να πνίγει τις επιχειρήσεις. Σύμφωνα με έρευνες, οι περισσότεροι κάτοικοι στα χωριά είναι άνδρες και ηλικιωμένοι, καθώς οι νέοι δεν έχουν ευκαιρίες να εργαστούν και μεταναστεύουν στις πόλεις. Σε πολλές περιοχές της χώρας δεν υπάρχει καθόλου καλή σήμανση στους δρόμους, είτε τουριστική σήμανση με πληροφορίες, ενώ η κατασκευή νέων έργων, κυρίως δρόμων γίνεται χωρίς επαρκείς στατικές μελέτες με αποτέλεσμα να γίνονται συνεχώς κατολισθήσεις. Χαρακτηριστικό είναι ότι στην προσπάθεια διάνοιξης, προκαλούνται κατολισθήσεις με αποτέλεσμα τόνοι από μπάζα και μεγάλα κομμάτια βράχων να πέφτουν ανεξέλεγκτα, καταστρέφοντας πολλές φορές όμορφα σημεία οικολογικού ή άλλου ενδιαφέροντος.

Όπως παρατηρείται, υπάρχει εμφανές και ανασταλτικό νομοθετικό κενό, καθώς τα φορολογικά και ασφαλιστικά ζητήματα, μετά την έναρξη λειτουργίας των μονάδων, οδηγούν σε αποθάρρυνση και περιορισμό της επιχειρηματικής δραστηριότητας και ο χωροταξικός σχεδιασμός είναι υπό συζήτηση. Παράλληλα τα εργαστήρια παρασκευής παραδοσιακών προϊόντων που συνεργάζονται για την δημιουργία του αγροτικού προϊόντος, αντιμετωπίζονται με διαφορετικές αλληλοσυγκρουόμενες νομοθετικές ρυθμίσεις που πνίγουν την ανάπτυξη επιχειρηματικής δράσης. Οι επενδυτές του χώρου ετεροκαθορίζονται είτε σαν

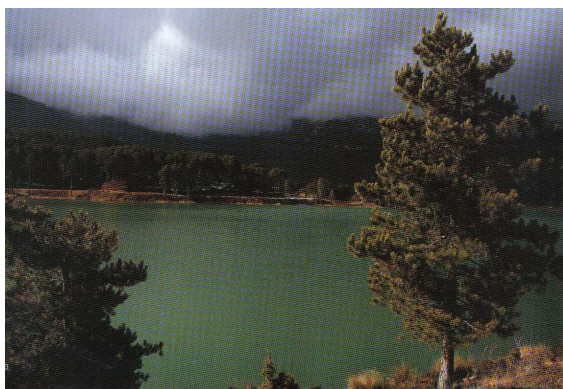
ξενοδοχειακές μονάδες είτε σαν ενοικιαζόμενα δωμάτια, ενώ η υποχρέωση απασχόλησης εργαζομένων πολλών ειδικοτήτων για μικρό αντικείμενο εργασίας δημιουργεί δυσεπίλυτες εμπλοκές στην λειτουργία των επιχειρήσεων του χώρου.

Η απλή παρακολούθηση των τεκταινόμενων στην Ευρωπαϊκή Ένωση και η παθητική, μηχανιστική μεταφορά τους στις ελληνικές συνθήκες δε δημιουργούν προϋποθέσεις ανάκαμψης των αγροτικών κλάδων. Δε συμβάλλουν στην υπέρβαση των διαρθρωτικών αδυναμιών και δε συντελούν στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των τοπικών αγροτικών προϊόντων, η οποία επιτυγχάνεται πρωτίστως με την αύξηση της παραγωγικότητας και τη μείωση του κόστους παραγωγής. Γίνονται αγώνες για να στηριχθούν οι αγροτικοί κλάδοι, να απορροφηθούν οι κραδασμοί της εναρμόνισης από το κοινωνικό σύνολο, να βοηθηθεί ο αγρότης να εκσυγχρονίσει την παραγωγική του διαδικασία και να δημιουργήσει γερές βάσεις, ώστε μετά την ένταξη να είναι σε θέση να ανταπεξέλθει στο συνακόλουθο ανταγωνισμό.

3.1.1. Πλεονεκτήματα προοπτικών ανάπτυξης

Οι προοπτικές ανάπτυξης του ελληνικού αγροτουρισμού είναι τεράστιες, καθώς οι περιοχές έχουν πολλά πλεονεκτήματα, τα οποία με την κατάλληλη αξιοποίηση μπορούν να αλλάξουν σύντομα, με χαμηλό κόστος, την υπάρχουσα κατάσταση. Τα πλεονεκτήματα αυτά είναι τα εξής:

- ❑ Οι ελλείψεις έως τώρα υποδομές. Παρόλο που ακούγεται αντιφατικό, εν τούτοις, η απουσία οργανωμένων με ορθό τρόπο αγροτουριστικών περιοχών στη χώρα, επιτρέπει το σύγχρονο σχεδιασμό τους, έστω και με καθυστέρηση.
- ❑ Το φυσικό περιβάλλον, η φυσιογνωμία, το κλίμα, η αρχιτεκτονική και η πλούσια ιστορία των ελληνικών περιοχών από την αρχαιότητα (Εικόνα 9).

Εικόνα 9: Στα αριστερά ο ποταμός Αλιάκμονας, στα δεξιά σοκάκι του Σισανίου

3.1.2. Μέτρα και παρεμβάσεις

Τα μέτρα, λοιπόν, που προτείνουμε για την αναστροφή της υπάρχουσας κατάστασης και την ανάπτυξη του αγροτουρισμού στη χώρα μας είναι:

- ❖ Ο εθνικός σχεδιασμός ανά περιφέρεια της χώρας, των αγροτουριστικών δράσεων, οι οποίες οφείλουν να είναι αλληλοσυμπληρούμενες και όχι υπονομευτικές, τόσο μεταξύ τους όσο και με τις υπόλοιπες μορφές τουρισμού.
- ❖ Η εισαγωγή όλων των δυνατών μορφών αξιοποίησης των αγροτουριστικών περιοχών, η απαλλαγή από την επικρατούσα αντίληψη ότι ο αγροτουρισμός αφορά μόνο ανθρώπους της τρίτης ηλικίας και η γνωριμία-επαφή με τη μαγεία της φύσης ώστε να αποκατασταθεί η ψυχική ισορροπία.
- ❖ Η δημιουργία τμήματος για την εκπαίδευση εξειδικευμένου προσωπικού για τις αγροτουριστικές περιοχές.
- ❖ Η δημιουργία περιφερειακού δικτύου αγροτουριστικών πρωτοβουλιών με σκοπό την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, την ανάδειξη και προβολή της αγροτικής πολιτιστικής κληρονομιάς κ.ά..
- ❖ Η ανάπτυξη της δικτύωσης και συνεργασίας μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων φορέων και κατ' επέκταση ανάπτυξη της αγροτουριστικής και πολιτιστικής επιχειρηματικότητας.
- ❖ Η υλοποίηση επικοινωνιακών προγραμμάτων και συστηματικής πληροφόρησης γύρω από τις αγροτουριστικές δράσεις που μπορούν να αναπτύξουν οι κάτοικοι διαφόρων περιοχών της υπαίθρου με συλλογικές αλλά και επιχειρηματικές πρωτοβουλίες.
- ❖ Η δημιουργία υποστηρικτικών υποδομών για την ανάδειξη τοπικών προϊόντων, τοπικών γεύσεων μεσογειακής διατροφής, φυσικών πάρκων, μονοπατιών, ώστε να προσφέρεται μια ποικιλία κινήτρων για την ενίσχυση της επισκεψιμότητας της ελληνικής υπαίθρου.
- ❖ Η συνεργασία με άλλους αντίστοιχους φορείς εναλλακτικού τουρισμού στην Ελλάδα και στην Ευρωπαϊκή Ένωση για την υλοποίηση προγραμμάτων πολιτιστικών και εκπαιδευτικών ανταλλαγών.
- ❖ Η ανάληψη δράσεων, η προώθηση ιδεών και η δημιουργία δικτύων επιστημονικών στόχων και κινητικότητας των επιστημόνων για την έρευνα και παρουσίαση προτάσεων ολοκληρωμένων δράσεων εναλλακτικού τουρισμού.

- Η προώθηση της πρωτογενούς και εφαρμοσμένης έρευνας και η αξιοποίηση προς αυτόν τον σκοπό των κοινοτικών ενισχύσεων για κινητικότητα και μεταφορά τεχνογνωσίας από τον Ευρωπαϊκό χώρο στις περιφέρειες της χώρας.

Στον τριτογενή τομέα – υπηρεσίες.

- Προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού:
  - ◆ Δημιουργία υποδομών και προμήθεια κατάλληλου εξοπλισμού τζιπ, τελεφερίκ.
  - ◆ Δημιουργία υποδομής για κολύμβηση, ψάρεμα, αναψυχή (Εικόνα 10, Αριστερά).
  - ◆ Δημιουργία υποδομής για αγωνιστική ανάβαση με μηχανές, περιπάτους.
- Λειτουργία οργανωμένων κάμπινγκ.
- Κατασκευή ορειβατικών καταφυγίων.
- Κατασκευή τουριστικών καταλυμάτων – βελτίωση υποδομών υπαρχόντων καταλυμάτων.
- Ανάπτυξη υποστηρικτικών υπηρεσιών του τουριστικού τομέα (γραφεία τουρισμού, πληροφοριών, μονάδες φιλοξενίας).
- Δράσεις εμπλουτισμού του τουριστικού τομέα με πολιτιστικά γεγονότα.

Εικόνα 10: Στα αριστερά οι εκβολές του ποταμού Μύριχου και δεξιά το Πάρκο της Επταλόφου του ποταμού Κηφισού

Στο φυσικό περιβάλλον.

- Δημιουργία χώρων αναψυχής, όπως παιδικές χαρές, πάρκα, καθιστικά, εντός και εκτός οικισμών.
- Διαμόρφωση χώρων, όπως πλατείες, πάρκα, πλακοστρώσεις, ηλεκτροφωτισμός κοινόχρηστων χώρων (Εικόνα 10, Δεξιά).
- Ανάδειξη και αξιοποίηση σπηλαίων περιοχής.
- Κατασκευή περιηγητικών μονοπατιών σε τοπία φυσικού κάλλους.

- ❑ Προστασία – αξιοποίηση και ανάδειξη περιοχών φυσικού κάλλους, όπως περιπατητικά μονοπάτια (Εικόνα 11, Αριστερά).
- ❑ Διερεύνηση νέων χώρων αναρρίχησης.
- ❑ Εγκατάσταση – λειτουργία σταθμών πυροπροστασίας.
- ❑ Διαχειριστές δράσεις και ενέργειες για τη διατήρηση τύπων οικότοπων και ειδών προτεραιότητας (σύμφωνα με την οδηγία ΕΟΚ 92/43 – Natura 2000).
- ❑ Ευαισθητοποίηση του κοινού και ανάδειξη της σημασίας των ορεινών όγκων της περιοχής.
- ❑ Σηματοδότηση και διασφάλιση σε επικίνδυνα σημεία τριών φαραγγιών.
- ❑ Αναγνώριση – σήμανση – καθαρισμός – έργα ασφάλισης των ορεινών μονοπατιών.

Εικόνα 11: Στα αριστερά μονοπάτι του χωριού Νάματα και στα δεξιά η Εκκλησία Αγίου Νικολάου του Σισανίου

Στο πολιτιστικό περιβάλλον.

- ❑ Δημιουργία μόνιμων εγκαταστάσεων τέλεσης λαογραφικών – πολιτιστικών εκδηλώσεων.
- ❑ Ανάπλαση ιστορικών κέντρων.
- ❑ Ανάδειξη αρχαιολογικών χώρων.
- ❑ Συντήρηση αποκατάσταση και προβολή παραδοσιακών εκκλησιών και μοναστηριών (Εικόνα 11, Δεξιά).
- ❑ Συντήρηση και ανάδειξη παραδοσιακών γεφυριών.
- ❑ Ίδρυση – συντήρηση πολιτιστικών κέντρων – μουσείων κάθε περιοχής.
- ❑ Αναπαλαιώσεις παραδοσιακών συλλόγων κάθε περιοχής.
- ❑ Επανακαθαρισμός – βελτίωση εγκαταστάσεων παραδοσιακών λαϊκών αγορών.
- ❑ Αρχιτεκτονική και πολεοδομική μελέτη προστασίας και ανάδειξης οικιστικού περιβάλλοντος.

Στην τεχνική υποδομή.

- Ίδρυση σταθμού Α' Βοηθειών.
- Κινητή μονάδα Α' Βοηθειών και προληπτικού ελέγχου.
- Εξοπλισμός υπαρχόντων εκπαιδευτηρίων.
- Δημιουργία κέντρων δημιουργικής απασχόλησης παιδιών.
- Κατασκευή μικρών φραγμάτων.
- Διευθέτηση χειμάρρων.
- Διαμόρφωση κοίτης ποταμού λόγω πλημμυρών.
- Αποκατάσταση ανεξέλεγκτων χωματερών.
- Εγκατάσταση και συντήρηση σήμανσης οδών με πληροφοριακές πινακίδες τουριστικών διαδρομών.
- Καλλιέργεια – εμπλουτισμός πηγών.
- Ελικοδρόμια πόλων ειδικών δράσεων.
- Χωροταξική μελέτη εφαρμογής στην ορεινή περιοχή.

Σήμερα η νέα ηγεσία του υπουργείου Τουριστικής Ανάπτυξης επεξεργάζεται νέο προσχέδιο νόμου (που οι περισσότεροι διαφωνούν στο μεγαλύτερο μέρος του) χωρίς να ζητηθεί η συμμετοχή και η σύμπραξη όλων όσων διαθέτουν μεγάλη εμπειρία στο συγκεκριμένο αντικείμενο.

Πιστεύουμε ότι σκοπός του νομοσχεδίου πρέπει να είναι η δημιουργία προϋποθέσεων και κινήτρων για:

- Την ανάπτυξη στη χώρα του αγροτουρισμού, την εξασφάλιση της υψηλής ποιότητας υποδομών και προσφερόμενων υπηρεσιών και τη δημιουργία εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού.
- Τη διαχείριση και προστασία των φυσικών πόρων κατά τρόπο που να διασφαλίζονται οι πρωτογενείς τους ιδιότητες.
- Τη διασφάλιση του ρόλου της τοπικής αυτοδιοίκησης στη διαχείριση των φυσικών πόρων.

Το πρόγραμμα αγροτικής ανάπτυξης 2007 - 2013 είναι ήδη δεδομένο, αλλά η υλοποίησή του πρέπει να στηριχθεί σε μια ευέλικτη πολιτική, στην απλοποίηση στο μέγιστο δυνατό βαθμό των διαδικασιών, στην προικοδότησή του με επιπρόσθετα εθνικά κονδύλια, όταν αυτό απαιτείται, τα οποία στοχεύουν στον εκσυγχρονισμό των γεωργικών και κτηνοτροφικών μονάδων. Προωθούνται επιμέρους εθνικά σχέδια, τα οποία θα αναφέρονται σε συγκεκριμένους αγροτικούς κλάδους και θα στοχεύουν:

- Στην προώθηση της έρευνας σε επίπεδο παραγωγικής διαδικασίας, αλλά και αγοράς των αγροτικών προϊόντων.
- Στην αναβάθμιση της εκπαίδευσης για θέματα παραγωγής, εμπορίας, σύγχρονης τεχνολογίας και άλλα αγροτικά θέματα, στη βάση προγράμματος διά βίου εκπαίδευσης.
- Στην παροχή αυξημένων κινήτρων για συνεχή ποιοτική αναβάθμιση της συσκευασίας γεωργικών προϊόντων με φιλικά προς το περιβάλλον και ανακυκλωμένα υλικά.
- Στην προστασία και επέκταση του δασικού πλούτου που πρέπει να αποτελεί επιτακτικό καθήκον για τον κάθε πολίτη.
- Στην ουσιαστική στήριξη των κτηνοτρόφων, προληπτική κτηνιατρική και αυστηρή τήρηση των προδιαγραφών της κοινοτικής νομοθεσίας.
- Στη δημιουργία και συντήρηση έργων υποδομής, όπως φραγμάτων, εξωποτάμιων δεξαμενών και διατρήσεων για ενίσχυση αρδευτικών συνδέσμων, αγροτικών δρόμων, προσβάσεων κ.ά..
- Στην προώθηση κατά συγκεκριμένο τρόπο της δημιουργίας κέντρων πληροφόρησης του αγρότη και των κατοίκων της υπαίθρου.

3.2. Αναπτυξιακές Εταιρίες - Επιδοτούμενα κοινοτικά προγράμματα

3.2.1. Αναπτυξιακές Εταιρίες

Οι αναπτυξιακές εταιρείες είναι γέννημα της περιόδου της δεκαετίας του 1980. Πρόθεση της πολιτείας ήταν τότε να δοθεί μια νέα διάσταση στις πρωτοβουλίες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, πέρα από το στενό διοικητικό χαρακτήρα εξυπηρέτησης των πολιτών. Προέκυπτε πλέον η ανάγκη παρέμβασης και στήριξης των αναπτυξιακών πρωτοβουλιών της περιφέρειας. Έτσι, το 1984 ψηφίστηκε ο Νόμος 1416, βάσει του οποίου, το 1985 και με ειδικό νόμο, δημιουργήθηκε η Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Ανάπτυξης, η γνωστή ΕΕΤΑΑ, με μέτοχο το υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και συμμετέχοντες την Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων και ορισμένους δήμους. Σκοπός της ήταν η μελέτη των αλλαγών που θα έπρεπε να συντελεστούν στην Τοπική Αυτοδιοίκηση. Έπρεπε να προετοιμάσει στελέχη που θα ήταν προσανατολισμένα στις αναπτυξιακές πρωτοβουλίες της Αυτοδιοίκησης.

Ο θεσμός των αναπτυξιακών εταιρειών άνησε κυρίως στις αρχές της δεκαετίας του 1990, με την υλοποίηση των κοινοτικών προγραμμάτων διότι έπρεπε να υπάρξει ένας ενδιάμεσος φορέας διαχείρισης. Έτσι δημιουργήθηκαν σε όλη την Ελλάδα υποστηρικτικοί μηχανισμοί και στην Κοζάνη το 1985 η ANKO (Αναπτυξιακή Εταιρεία Κοζάνης). Σήμερα η ANKO διαθέτει άριστο επιστημονικό δυναμικό, περίπου 70 ατόμων, με ευρύτατη επιστημονική σύνθεση και έχει την πιο σύγχρονη υλικοτεχνική υποδομή. Λειτουργεί βάσει συστήματος διασφάλισης ποιότητας (ISO 9001) και αξιοποιεί πλήρως τα διάφορα κοινοτικά προγράμματα ή πρωτοβουλίες, ενώ επενδύει στην κοινωνία των πληροφοριών. Έχει σταθερούς εξωτερικούς συνεργάτες, που ξεπερνούν τους 60, από πολλά ΑΕΙ και ΤΕΙ της χώρας και ερευνητικά ιδρύματα. Ταυτόχρονα, έχει δημιουργήσει ειδική υποδομή για τους Ο.Τ.Α. παρέχοντας νομική, τεχνική και επιστημονική στήριξη.

3.2.2. Αναπτυξιακός Νόμος υπ' αριθ. 3299/2004

Ο αναπτυξιακός νόμος προσφέρει κίνητρα ιδιωτικών επενδύσεων για την οικονομική ανάπτυξη και την περιφερειακή σύγκλιση με σκοπό την ενδυνάμωση της ισόρροπης ανάπτυξης, την αύξηση της απασχόλησης, την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας και την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας. Επίσης συμμετέχει στην προώθηση της τεχνολογικής αλλαγής και της καινοτομίας, την προστασία του περιβάλλοντος, την εξοικονόμηση ενέργειας και την επίτευξη της περιφερειακής σύγκλισης. Παρέχονται σε επενδυτικά σχέδια τα ακόλουθα είδη ενισχύσεων:

- Επιχορήγηση που συνίσταται στη δωρεάν παροχή από το δημόσιο χρηματικού ποσού για την κάλυψη τμήματος της δαπάνης του επενδυτικού σχεδίου.
- Επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης που συνίσταται στην κάλυψη από το δημόσιο τμήματος των καταβαλλόμενων δόσεων χρηματοδοτικής μίσθωσης που συνάπτεται για την απόκτηση νέου μηχανολογικού εξοπλισμού.
- Φορολογική απαλλαγή ύψους μέχρι ενός ποσοστού ή του συνόλου της αξίας της δαπάνης του επενδυτικού σχεδίου ή και της αξίας της χρηματοδοτικής μίσθωσης νέου μηχανολογικού εξοπλισμού του οποίου αποκτάται η χρήση.
- Επιδότηση του κόστους της δημιουργούμενης από το επενδυτικό σχέδιο απασχόλησης που συνίσταται στην κάλυψη από το δημόσιο για μια διετία, τμήματος του μισθολογικού κόστους εντός της πρώτης τριετίας από την ολοκλήρωσή του επενδυτικού σχεδίου και θέσεων απασχόλησης.

Τα ανωτέρω είδη ενισχύσεων, παρέχονται εναλλακτικά ως εξής:

- επιχορήγηση ή και επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης,
- φορολογική απαλλαγή,
- επιδότηση του κόστους της δημιουργούμενης απασχόλησης.

3.2.3. Κοινοτικό Πρόγραμμα LEADER

Στις 15 Μαρτίου 1991, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων αποφάσισε την ανάληψη πρωτοβουλίας, που θα έχει αξία υποδείγματος και που αφορά την αγροτική ανάπτυξη (στη συνέχεια θα αναφέρεται ως Leader – Liaison Entre Actions de Developement de l' Economie Rurale) κατά την έννοια του άρθρου 11 του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 4253/88. Το LEADER είναι μια πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Ένωσης που έχει ως στόχο τη βελτίωση της ποιότητας της ζωής των κατοίκων της υπαίθρου μέσα από την αειφόρο ανάπτυξη. Η αειφορία αυτή επιτυγχάνεται μέσα από δραστηριότητες των κατοίκων που αναδεικνύουν τις ομορφιές του τόπου τους, αποτελούν μια ακόμη πηγή εισοδήματος και παράλληλα προστατεύεται η φυσική και πολιτιστική κληρονομιά. Παράλληλα με την ενασχόλησή τους με τη γεωργία ή την κτηνοτροφία, μπορούν να αναπτύξουν νέες πρωτοβουλίες-επενδυτικές δραστηριότητες, οι οποίες συγχρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας LEADER πραγματοποιήθηκαν ποικίλλα έργα και δράσεις από τα οποία μερικά αφορούσαν ενέργειες τεχνικής στήριξης στην αγροτική ανάπτυξη και στην επαγγελματική κατάρτιση. Ακολούθησαν επενδύσεις στον αγροτουρισμό και σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού, σε μικρές επιχειρήσεις και βιοτεχνίες, στην αξιοποίηση και εμπορία της γεωργικής, δασοκομικής και παραγωγής, στην αξιοποίηση και προστασία του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς. Τέλος, επιτεύχθηκαν σχέδια διακρατικής συνεργασίας και απόκτησης ικανοτήτων και δράσεις στήριξης των φορέων υλοποίησης των επαγγελματικών και εκπαιδευτικών καταρτίσεων.

Όλα τα παραπάνω συμπυκνώνονται στους δύο γενικούς αναπτυξιακούς στόχους του LEADER:

- Ολοκληρωμένη, υψηλής ποιότητας, αειφόρος ανάπτυξη της υπαίθρου μέσω πιλοτικών εφαρμογών.
- Ενίσχυση της προσπάθειας για άρση της απομόνωσης των αγροτικών περιοχών σε όλα τα επίπεδα οικονομικής και κοινωνικής ζωής.

Το LEADER απευθύνεται σε όλες τις αγροτικές περιοχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ωστόσο, στη χώρα μας θα εφαρμοστεί κυρίως στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές, ώστε να ενισχυθεί η προσπάθεια ανάκαμψής τους. Σύμφωνα με την πιο πρόσφατη απογραφή λόγω των δυσμενών συνθηκών ζωής πάνω από το 33% του νεανικού πληθυσμού των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών έχει μετακινηθεί στα αστικά κέντρα. Η εφαρμογή του Εθνικού προγράμματος LEADER θα πραγματοποιηθεί μέσω των τοπικών προγραμμάτων LEADER, τα οποία υλοποιούνται από Αναπτυξιακές Εταιρείες οι οποίες ονομάζονται Ομάδες Τοπικής Δράσης. Η Ο.Τ.Δ. συγκροτείται από τοπικούς φορείς όπως: η τοπική αυτοδιοίκηση πρώτου και δεύτερου βαθμού, σύλλογοι, επιμελητήρια, συνεταιρισμοί και ενώσεις γεωργικών συνεταιρισμών, επιστημονικοί φορείς, περιβαλλοντικές και άλλες οργανώσεις, ιδιώτες κ.ά..

3.2.4. Τοπικό Κοινωνικό Κεφάλαιο

Πρωταρχικός στόχος του προγράμματος είναι η διευκόλυνση της πρόσβασης στο Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο ατόμων που αντιμετωπίζουν κοινωνικό αποκλεισμό ή ομάδων που εργάζονται υπέρ της κοινωνικής ή επαγγελματικής ένταξής τους. Η θεμελιώδης αρχή για τις ενέργειες του Τοπικού Κοινωνικού Κεφαλαίου είναι η «τοπική ανάπτυξη για την κοινότητα και από την κοινότητα». Αυτό συνεπάγεται την υλοποίηση ισχυρών εταιρικών σχέσεων μεταξύ των τοπικών φορέων και ιδιαίτερα τη συμμετοχή κοινωνικά αποκλεισμένων ανθρώπων στην ανάπτυξη όλου του σχεδίου. Παράλληλα, σύμφωνα με το ΕΚΤ (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο), το πιλοτικό σχέδιο θα υποστηρίξει τα σχέδια που διευκολύνουν την κοινωνική ένταξη και ειδικότερα την ενσωμάτωση στην αγορά εργασίας. Το «Τοπικό Κοινωνικό Κεφάλαιο» έχει ως επίκεντρο αυτές τις ομάδες που δε μπορούν για διάφορους λόγους να επωφεληθούν από τις πολιτικές για την απασχόληση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

3.2.5. Ολοκληρωμένα Προγράμματα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου (Ο.Π.Α.Α.Χ.)

Τα Ολοκληρωμένα Προγράμματα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου (Ο.Π.Α.Α.Χ.) αποτελούν μια καινοτόμο ολοκληρωμένη προσέγγιση για την αγροτική ανάπτυξη σε επιλεγμένες ορεινές και μειονεκτικές περιοχές της χώρας. Βασίζονται σε ένα ολοκληρωμένο σχέδιο και ενισχύουν ιδιωτικές επενδύσεις και δημόσιες τεχνικές και κοινωνικές υποδομές. Περιλαμβάνουν και χρηματοδοτούν υποδομές για τον αγροτικό τομέα, παρεμβάσεις αναβάθμισης των οικισμών και του φυσικού περιβάλλοντος, δράσεις βελτίωσης της ποιότητας ζωής των κατοίκων και των δεξιοτήτων τους καθώς και ενισχύσεις σε ιδιώτες (γεωργούς και μη) για επενδύσεις στον αγροτικό τομέα.

Κύριοι στόχοι των Ο.Π.Α.Α.Χ. είναι οι εξής:

- Η μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων.
- Στήριξη της ανάπτυξης στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές.
- Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των αγροτικών ορεινών και μειονεκτικών περιοχών.
- Βιώσιμη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη των περιοχών.
- Διατήρηση του περιβάλλοντος και της κοινωνικής συνοχής για όλο τον αγροτικό πληθυσμό.
- Διάσωση και διαφύλαξη στοιχείων της πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Αναδιάρθρωση της τοπικής αγροτικής οικονομίας, οικονομική και πολιτιστική αναβάθμιση της υπαίθρου.
- Βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων των αγροτικών περιοχών.

Για την υλοποίηση των Ο.Π.Α.Α.Χ. δημιουργήθηκαν οι Δομές Στήριξης, που είναι τοπικοί αναπτυξιακοί φορείς και διασφαλίζουν την άμεση παροχή υπηρεσιών σε όλο τον αγροτικό πληθυσμό της περιοχής αρμοδιότητάς τους, διαθέτοντας για το σκοπό αυτό τα απαραίτητα μέσα και το κατάλληλο ανθρώπινο δυναμικό. Τέλος, για τον νομό Κοζάνης το έργο αυτό το έχει αναλάβει η ANKO A.E..

3.2.6. Κέντρο Συνοδευτικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών (ΚΕ.Σ.Υ.Υ.)

- Παλιννοστούντες.
- Μακροχρόνια άνεργοι άνω των 45 ετών.
- Γυναίκες που απειλούνται με κοινωνικό αποκλεισμό (κακοποιημένες, μονογονεϊκές, άγαμες μητέρες, κ.λπ.).

Υλοποιούνται είκοσι συνολικά συνεδρίες, 10 ατομικές και 10 ομαδικές, με βασικό στόχο την εργασιακή και κοινωνική προετοιμασία των μελών των παραπάνω ομάδων, την παροχή γνώσεων και τεχνικών για ανάπτυξη και βελτίωση επαγγελματικών δεξιοτήτων, την ψυχολογική στήριξη και τον επαγγελματικό προσανατολισμό τους. Με την άρση των δυσμενών διακρίσεων και προκαταλήψεων που πιθανόν υπάρχουν, μειώνονται σημαντικά τα εμπόδια και καθίσταται πιο εύκολη η ένταξη ή επανένταξη στην τοπική αγορά εργασίας. Στους συμμετέχοντες που θα ολοκληρώσουν το συνολικό αριθμό των συνεδριών, θα δοθεί βεβαίωση παρακολούθησης από το ΚΕΣΣΥ του δήμου Θεσσαλονίκης, ώστε να πληρούν και τυπικά τα κριτήρια επάρκειας για ένταξή τους στο ειδικό πρόγραμμα επιχορήγησης των επιχειρήσεων ή στο πρόγραμμα επιχορήγησης της αυτοαπασχόλησής τους μέσω του ΟΑΕΔ.

Το Σχέδιο Δράσης για την παροχή Συνοδευτικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών (Σ.Υ.Υ.) με τίτλο «Ισότιμη Πρόσβαση» επιδιώκει την ενεργοποίηση και ενδυνάμωση κάθε ατόμου ώστε να αναπτύξει τις κοινωνικές και επαγγελματικές δεξιότητές του, που είναι απαραίτητες για την ενσωμάτωσή του στο επαγγελματικό και κοινωνικό περιβάλλον.

Στόχοι του Σχεδίου Δράσης

- Ενίσχυση της απασχόλησης.
- Ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας των τοπικών κοινωνιών.
- Άρση των διακρίσεων και προώθηση των ίσων ευκαιριών στην αγορά εργασίας.
- Ενδυνάμωση της ενεργούς δράσης του κοινωνικού συνόλου.
- Δικτύωση με τοπικούς κοινωνικούς και αναπτυξιακούς φορείς για την διαμόρφωση μιας ισότιμης νησιωτικής κοινωνίας.

3.2.7. Equal

Η equal αποτελεί εργαλείο της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την απασχόληση, χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και στοχεύει στην πειραματική εφαρμογή και διάδοση νέων τρόπων καταπολέμησης των διακρίσεων και της ανισότητας στον τομέα της απασχόλησης. Ολοκληρώνει τις εμπειρίες που αποκτήθηκαν στα πλαίσια των προηγούμενων Πρωτοβουλιών EMPLOYMENT & ADAPT και συμπληρώνει τις υπάρχουσες πολιτικές για την ισότητα ευκαιριών στην αγορά εργασίας. Το Πρόγραμμα έχει σχεδιαστεί για να στηρίξει μια οριζόντια προσέγγιση στις πολιτικές και τις υπηρεσίες προς τις οποίες θα έχουν πρόσβαση πολλαπλές κατηγορίες αποκλεισμένων ή απειλούμενων από αποκλεισμό από την αγορά εργασίας ομάδων και να αντιμετωπίσει την αποσπασματικότητα και την έλλειψη συντονισμού των εφαρμοζόμενων πολιτικών. Έχει δομηθεί πάνω σε εννέα θεματικά πεδία - μέτρα.

Οι γενικοί στόχοι του προγράμματος είναι :

- Η βελτίωση της απασχόλησης μέσα από τη διευκόλυνση της πρόσβασης και επιστροφής στην αγορά εργασίας των ομάδων που υφίστανται διακρίσεις την καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας σε σχέση με την αγορά της εργασίας.
- Η ανάπτυξη του επιχειρηματικού πνεύματος μέσα από τη βελτίωση της πρόσβασης στη διαδικασία δημιουργίας μιας επιχείρησης την ενίσχυση της κοινωνικής οικονομίας.
- Η ενθάρρυνση της προσαρμοστικότητας των επιχειρήσεων και των απασχολούμενων μέσα από την προώθηση της δια βίου μάθησης και των εργασιακών πρακτικών ενσωμάτωσης και υποστήριξη της προσαρμοστικότητας των εταιρειών και των εργαζομένων.
- Η ενίσχυση των πολιτικών ίσων ευκαιριών για άνδρες και γυναίκες μέσα από τον συνδυασμό οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής την ενθάρρυνση της κατάργησης του επαγγελματικού διαχωρισμού.
- Η υποστήριξη της κοινωνικής & επαγγελματικής ένταξης των αιτούντων άσυλο.

3.2.8. ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας 2007-2013

Με τη νέα Προγραμματική Περίοδο 2007-2013 η χώρα αλλάζει ταχύτητα και ξεκινάει η 4^η Προγραμματική Περίοδος, το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Ανάπτυξης 2007-2013. Με το ΕΣΠΑ η χώρα μας θα έχει στη διάθεσή της να αξιοποιήσει 39,4 δις. ευρώ από Ευρωπαϊκούς και εθνικούς, δημόσιους και ιδιωτικούς πόρους για να κάνει την οικονομία της πιο ανταγωνιστική και πιο δυναμική, την περιφέρεια να αναπτυχθεί περισσότερο και την κοινωνία της πιο δίκαιη. Οι πόροι που θα εισρεύσουν από την Ευρωπαϊκή Ένωση ανέρχονται στα 24,5 δις. ευρώ αποτέλεσμα που έχει επιτευχθεί μετά από επίμονες και σκληρές διαπραγματεύσεις της Κυβέρνησης και του Πρωθυπουργού. Το ΠΕΠ Μακεδονίας-Θράκης 2007-2013 ανέρχεται στο ύψος των 4,2 δις ευρώ όσον αφορά τη δημόσια δαπάνη εκ των οποίων τα 2,7 δις είναι κοινοτική συμμετοχή.

Η περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, μέσα από την ευρεία διαβούλευση με τους φορείς της περιοχής έθεσε τις βάσεις για μια αναπτυξιακή πορεία, η οποία θα συνδυάζει το τρίπτυχο επιχειρηματικότητα – περιβάλλον – ανθρώπινο δυναμικό και θα αποτυπώνεται σε ένα Ολοκληρωμένο Περιφερειακό Σύμφωνο Ανάπτυξης.

Οι στόχοι του προγράμματος είναι οι εξής:

- Ανάπτυξη της ανταγωνιστικής επιχειρηματικής δραστηριότητας σε τομείς που να αξιοποιούν τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιφέρειας, με την ενσωμάτωση της καινοτομίας και των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών.
- Προστασία και ανάδειξη – αξιοποίηση του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος προς την κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης που θα συμβάλλει στη διαμόρφωση ενός ανθρωποκεντρικού αναπτυξιακού μοντέλου.
- Συνεχής βελτίωση των ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού επενδύοντας στη γνώση και στην απρόσκοπτη διάχυση της πληροφορίας, θα διαμορφώσει το κατάλληλο υπόβαθρο για την επίτευξη των αναπτυξιακών στόχων που θα τεθούν.

Παράλληλα δίνεται έμφαση στην ενέργεια, έναν κρίσιμο τομέα με ιδιαίτερη βαρύτητα στο παραγωγικό, κοινωνικό και φυσικό περιβάλλον της περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας. Η αξιοποίηση της ιστορικής διαδρομής της περιοχής στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, η κομβική της θέση σε σχέση με τα διεθνή δίκτυα διανομής, η τεχνογνωσία που αναπτύχθηκε, η δυνατότητα στήριξης παράλληλων οικονομικών δραστηριοτήτων, το πανεπιστήμιο και το ΤΕΙ Δυτικής Μακεδονίας, το σύνολο των

ερευνητικών και αναπτυξιακών φορέων καθώς και των κοινωνικών και οικονομικών εταίρων της περιοχής θα δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις δυναμικής κινητικότητας και σημαντικής συμμετοχής του τομέα της ενέργειας στην αναπτυξιακή διαδικασία. Κυριότερο στόχο αποτελεί η δημιουργία ενός Brand Name που να ταυτοποιεί την περιοχή με την ενέργεια και τις προοπτικές που αυτή συνεπάγεται για την οικονομία της, με παράλληλη έμφαση στην περιβαλλοντική διάσταση.

Οι στρατηγικοί στόχοι του ΠΕΠ είναι οι παρακάτω:

- Διεύρυνση ευκαιριών απασχόλησης-μείωση της ανεργίας.
- Αξιοποίηση διευρωπαϊκών δικτύων από τα αστικά και παραγωγικά κέντρα της περιφέρειας.
- Ενίσχυση αστικών περιοχών.
- Αναδιάρθρωση της τοπικής οικονομίας-ενίσχυση της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων.
- Ανάπτυξη αγροτικού χώρου.
- Ολοκληρωμένη ανάπτυξη των ορεινών και παραλίμνιων περιοχών.
- Τεχνική βοήθεια.

3.2.9. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αγροτική Ανάπτυξη (Ε.Π.Α.Α.)

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αγροτική Ανάπτυξη (Ε.Π.Α.Α.) είναι ένα πρόγραμμα εθνικού επιπέδου και έχει τρεις βασικούς στόχους:

- Τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής γεωργίας ενόψει των προκλήσεων ενός συνεχώς αυξανόμενου διεθνούς ανταγωνισμού.
- Τη βιώσιμη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη της υπαίθρου για να αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα και η ελκυστικότητά της και να αποκατασταθεί η κοινωνική και οικονομική της λειτουργία.
- Τη διατήρηση και βελτίωση του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων της υπαίθρου.

Το 2007 ξεκίνησε η υλοποίηση του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης «Αλέξανδρος Μπαλτατζής» 2007-2013, συνολικού προϋπολογισμού 6 δισ. ευρώ, που αποτελεί το σημαντικότερο «εργαλείο» για την αγροτική ανάπτυξη του τόπου μας. Πήρε το όνομα του Αλέξανδρου Μπαλτατζή, πρώτου προέδρου της ΠΑΣΕΓΕΣ, έπειτα από σχετική απόφαση του υπουργού Αλέξανδρου Κοντού.

Οι βασικές προτεραιότητες του προγράμματος είναι:

- Προστασία του περιβάλλοντος από την άσκηση της γεωργικής δραστηριότητας. Οι δράσεις που προβλέπονται αφορούν στην βιολογική γεωργία και κτηνοτροφία, στη μείωση της νιτρορύπανσης, στη περιβαλλοντική προστασία παραλίμιων εκτάσεων, καθώς και στην προστασία παραδοσιακών ελαιώνων και αμπελώνων.
- Αντιμετώπιση της λειψυδρίας και αξιοποίηση των υδάτινων πόρων της χώρας. Περιλαμβάνει δράσεις για την κατασκευή φραγμάτων, λιμνοδεξαμενών, αρδευτικών δικτύων και εμπλουτισμό των υπόγειων υδροφορέων.
- Προστασία και αποκατάσταση του δασικού πλούτου της χώρας μας .
- Ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός της ελληνικής γεωργίας.

Στο πλαίσιο του προγράμματος το Υπουργείο είναι αποφασισμένο να κατασκευάσει 1.000 μικρά έργα σε όλη την ελληνική περιφέρεια και παράλληλα 50 μεγάλα έργα, έτσι ώστε να αξιοποιηθούν με τον καλύτερο τρόπο οι υδάτινοι πόροι της χώρας και να διασφαλιστεί η προστασία του περιβάλλοντος.

3.3. Προοπτικές ανάπτυξης του αγροτουρισμού στο Νομό Κοζάνης

3.3.1. Στον τριτογενή τομέα – υπηρεσίες

Στην περίπτωση του νομού Κοζάνης υπάρχουν ενδιαφέρουσες προοπτικές ανάπτυξης, οι οποίες αφορούν την ανάπτυξη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών στους εξής τομείς του τριτογενή τομέα – υπηρεσίες:

Αθλητικές δραστηριότητες:

- ❑ Χιονοδρομικό κέντρο
- ❑ Ορειβατικό σκι (Εικόνα 12, Αριστερά)
- ❑ Ορειβασία
- ❑ Αναρριχήσεις
- ❑ Αθλήματα σε ποτάμια
- ❑ Περιηγητική ιππασία
- ❑ Πεζοπορίες
- ❑ Μοτοκρός

Εικόνα 12: Στα αριστερά χιονισμένο τοπίο και στα δεξιά Γεφύρι της Ξάνθης

Ανάδειξη πολιτιστικών στοιχείων:

- ❑ Συντηρήσεις – αναπλάσεις λαϊκών κτισμάτων, γεφυριών, οικισμών, κοινόχρηστων χώρων (Εικόνα 12, Δεξιά).
- ❑ Ανάδειξη πολιτισμικών – λαογραφικών στοιχείων.

Προώθηση υγιεινής διατροφής:

- Αξιοποίηση τοπικής κουζίνας (Εικόνα 13, Αριστερά).
- Ξενώνες με ειδικά διαιτολογικά προγράμματα.

Εικόνα 13: Στα αριστερά παραδοσιακά γλυκά και στα δεξιά θαλάσσιο πάρκο

Φυσιολατρικές δράσεις:

- Διαδρομές περιβαλλοντικών αποθεμάτων.
- Παρατηρητήρια πανίδας και χλωρίδας.
- Πάρκα οικοσυστημάτων.
- Κατασκηνώσεις.

Συντήρηση εκκλησιαστικών κτισμάτων:

- Συντηρήσεις και αναπλάσεις παραδοσιακών εκκλησιαστικών κτισμάτων.

Δίκτυα προβολής αγροτουριστικού προϊόντος και ενίσχυσης επιχειρηματικότητας:

- Δράσεις προβολής και διαφήμισης

Ιδιαίτερα ο αγροτουρισμός που είναι προϊόν υψηλής ανταγωνιστικότητας, μπορεί να συμβάλει σημαντικά, εφόσον εξασφαλιστούν οι ποιοτικές παράμετροι, στην τόνωση του πρωτογενούς τομέα (παραγωγή) και της βιοτεχνικής δραστηριότητας, εξασφαλίζοντας προϋποθέσεις απασχόλησης και συγκράτησης των ανθρώπινων πόρων. Για να επιτευχθούν τα παραπάνω θα πρέπει οι τομείς, που αναφέραμε νωρίτερα να συνδυαστούν με δράσεις που βελτιώνουν τις συνθήκες οργάνωσης και διαχείρισης – προβολής του αγροτουριστικού πακέτου, τις υφιστάμενες υποδομές καθώς και να εισάγουν νέες τουριστικές δράσεις με

σκοπό την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και την κάλυψη ευρύτερου φάσματος ενδιαφέροντος.

Ειδικότερα, προτείνεται να προωθηθούν:

- ❖ Η αξιοποίηση ορεινών μονοπατιών.
- ❖ Η αξιοποίηση περιοχών φυσικού κάλλους.
- ❖ Η βελτίωση των υποδομών διαβίωσης σε υφιστάμενους ξενώνες, για την προσέλκυση τουριστών υψηλού εισοδήματος.
- ❖ Η ενίσχυση νέων επιχειρήσεων με αντικείμενο εναλλακτικές μορφές τουρισμού (η κατασκευή ήπιων αθλητικών υποδομών σε περιοχές που ενδείκνυται η ανάπτυξη αθλητικών δραστηριοτήτων με σεβασμό στο περιβάλλον).
- ❖ Η απασχόληση πλεονάζοντος εργατικού δυναμικού σε δραστηριότητες ανάδειξης της τοπικής φυσιογνωμίας των περιοχών.
- ❖ Η διατήρηση των τοπικών εθίμων και των παραδόσεων.
- ❖ Η προώθηση δράσεων προβολής του τουριστικού προϊόντος με έκδοση εντύπων, φυλλαδίων, διαφημιστικών καταχωρήσεων, συμμετοχή σε εκθέσεις.
- ❖ Η προώθηση συνεργασιών των επιχειρήσεων του τουριστικού τομέα.

3.3.2. Στο φυσικό περιβάλλον

Στην περιοχή του νομού Κοζάνης παρατηρείται μια αυξανόμενη ζήτηση για περιήγηση στη φύση και σε ορεινές περιοχές, η οποία συνδυασμένη με την ενισχυμένη τάση τουριστικής αξιοποίησης της περιοχής, δημιουργούν την ανάγκη υλοποίησης των αναγκαίων υποδομών στο φυσικό περιβάλλον. Η υλοποίηση τους όμως θα πρέπει να γίνει με την παράλληλη λήψη μέτρων προστασίας (άμεσων και μακροπρόθεσμων), ώστε να ελαχιστοποιηθούν οι δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον. Τα άμεσα μέτρα αφορούν δράσεις, που αποκαθιστούν την ισορροπία, όπως επίλυση προβλημάτων, που προκαλούνται από απορρίμματα, δίκτυα αποχετεύσεων, καθώς και δράσεις δασοπυρόσβεσης. Τα μακροπρόθεσμα αφορούν νομοθετικές και χωροταξικές ρυθμίσεις, σταθμοί ελέγχου και γενικότερα δράσεις, που προστατεύουν και ταυτοχρόνως αναδεικνύουν το φυσικό περιβάλλον.

Ειδικότερα, προωθούνται οι παρακάτω δράσεις:

- Η σήμανση και ανάδειξη των ορεινών μονοπατιών περιήγησης – αναρρίχησης με κατασκευή παρατηρητηρίων.
- Η δημιουργία εγκαταστάσεων σε περιοχές και σημεία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους (εγκαταστάσεις ξεκούρασης, πληροφόρησης και αναψυχής).
- Η προστασία περιοχών ειδικού ενδιαφέροντος.
- Η αξιοποίηση ιαματικών πηγών και σπηλαίων της περιοχής.
- Η εκπόνηση περιβαλλοντικών μελετών.
- Η ίδρυση σταθμών παρακολούθησης.
- Η ανάπτυξη έργων βελτίωσης των υδατικών πόρων.

3.3.3. Στο πολιτιστικό περιβάλλον

Τα πολιτιστικά και αρχαιολογικά αποθέματα στην περιοχή παρέχουν τις προϋποθέσεις για ηπιο-τουριστικές πρωτοβουλίες και δράσεις που σήμερα παρουσιάζουν εντυπωσιακά αυξημένη ζήτηση. Η έντονη πολιτιστική δραστηριότητα, όπως τοπικές εορτές, πανηγύρια, η ύπαρξη σημαντικών μνημείων και αρχαιολογικών χώρων και το δομικό στοιχείο, που χαρακτηρίζει το δομημένο περιβάλλον – οικισμούς στην περιοχή του νομού Κοζάνης αποτελούν αξιόλογα αποθέματα προς αξιοποίηση και διεύρυνση του προσφερόμενου τουριστικού πακέτου.

Με βάση τα παραπάνω οι προτεινόμενες δραστηριότητες για το πολιτιστικό περιβάλλον αφορούν:

- Την ίδρυση πολιτιστικών κέντρων σε συνδυασμό με λαογραφικές εκδηλώσεις, βιβλιοθήκες, τοπικές συλλογές.
- Την δραστηριοποίηση τοπικών συλλόγων για την προώθηση των τοπικών εκδηλώσεων και ιδιαιτεροτήτων.
- Την συνέχιση ανασκαφών σε αρχαιολογικούς χώρους.
- Την αναστήλωση και αποκατάσταση μνημείων ή γεφυριών.
- Την αναστήλωση και αποκατάσταση εκκλησιών και ιερών ναών.
- Την αναστήλωση και αναπαλαίωση παραδοσιακών κτισμάτων.

Οι παραπάνω δραστηριότητες έχουν στόχο την δημιουργία πόλων έλξης για την αύξηση της τουριστικής ζήτησης.

3.3.4. Στην τεχνική υποδομή

Έχουν παρατηρηθεί στη περιοχή του νομού Κοζάνης ελλείψεις βασικών υποδομών και συρρίκνωση των ανθρώπινων πόρων. Είναι απαραίτητη η υλοποίηση βασικών έργων υποδομής και κοινωνικού εξοπλισμού χαμηλού προϋπολογισμού, η οποία σε συνδυασμό με την ανάπτυξη και ενίσχυση του παραγωγικού περιβάλλοντος μπορούν να επαναφέρουν και να συγκρατήσουν το ανθρώπινο δυναμικό στην περιοχή.

Κοινωνικός εξοπλισμός

- Κάλυψη αναγκών σε εξοπλισμό υπαρχόντων εκπαιδευτηρίων σε επιλεγμένους οικισμούς.
- Ανάπτυξη πλέγματος πρωτοβάθμιων σταθμών άμεσης περίθαλψης, ιδιαίτερα στις περιοχές αθλητικών δράσεων και δημιουργία κέντρου δημιουργικής απασχόλησης νέων.

Μεταφορική υποδομή

- Δημιουργία συγκοινωνιακών και μεταφορικών δικτύων που αντιμετωπίζουν προβλήματα προσπελασιμότητας μεταξύ περιοχών και σηματοδοτήσεις.

Υποδομές περιβάλλοντος

- Αποκατάσταση ανεξέλεγκτων χωματερών, εμπλουτισμό – καλλιέργεια πηγών.
- Ανάπτυξη έργων διευθέτησης των προβλημάτων που σχετίζονται με τους βοσκότοπους και τα δάση.

3.3.5. Στη φυτική και ζωική παραγωγή

- ❖ Διαφοροποίηση των παραγωγικών κατευθύνσεων.
- ❖ Ενίσχυση του ρυθμού βελτίωσης της διάρθρωσης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων.
- ❖ Διάδοση σύγχρονων γεωργικών πρακτικών και έλεγχος της ποιότητας των προϊόντων.
- ❖ Βελτίωση της δασοκομίας και η αξιοποίηση των βοσκοτόπων.
- ❖ Διαφοροποίηση της γκάμας των παραγόμενων προϊόντων.
- ❖ Αύξηση του αριθμού των προϊόντων ονομασίας προέλευσης (ΠΟΠ) και προϊόντων γεωγραφικής ένδειξης (ΠΓΕ) και επέκτασή τους (Εικόνα 14, Αριστερά).
- ❖ Στήριξη δημιουργίας μικρών μονάδων μεταποίησης τοπικών προϊόντων.
- ❖ Εκσυγχρονισμός των υφιστάμενων υποδομών μεταποίησης και εμπορίας.
- ❖ Στήριξη της συνεργασίας μεταξύ των μονάδων μεταποίησης.
- ❖ Έμφαση και αξιοποίηση καινοτόμων δράσεων (π.χ. ενεργειακά φυτά).
- ❖ Διερεύνηση των δυνατοτήτων δημιουργίας μικρών βιώσιμων μονάδων παραγωγής βιοκαυσίμων (ζαχαρότευτλα και ελαιοκράμβη).
- ❖ Προσαρμογή των υποδομών γεωργίας και κτηνοτροφίας σε κοινοτικά πρότυπα.
- ❖ Ανάπτυξη της βιολογικής καλλιέργειας και κτηνοτροφίας (Εικόνα 14, Δεξιά).
- ❖ Παραγωγή πολλαπλασιαστικού υλικού για τη φυτική παραγωγή και γενετικού υλικού για τη ζωική παραγωγή.

Εικόνα 14: Στα αριστερά αμπελώνας του Σισανίου και στα δεξιά αγροκία της περιοχής

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

4.1. Λίγα λόγια για το Νομό Κοζάνης

Ένας απέραντος αρχαιολογικός χώρος είναι ο νομός Κοζάνης, κατάσπαρτος από μνημεία και λείψανα οικισμών, που καλύπτουν τις διαδοχικές φάσεις της εξέλιξης του πολιτισμού όλων των περιόδων της προϊστορίας και της ιστορίας. Τα ορειβατικά καταφύγια, τα μοναστήρια, τα βυζαντινά μνημεία και τα πανέμορφα ορεινοί παραδοσιακά χωριά με τα αρχοντικά προσελκύουν επισκέπτες όλη τη διάρκεια του έτους. Έτσι με το οδοιπορικό του στην Κοζάνη συναντά κανείς πολύτιμα κομμάτια του παζλ της ιστορίας που φέρουν τη σφραγίδα της περιοχής και που ενώνουν το χθες με το σήμερα του τόπου. Οι μέχρι τώρα αρχαιολογικές έρευνες κατέδειξαν ότι ο νομός Κοζάνης περικλείει στα όριά του το μεγαλύτερο μέρος της αρχαίας Ελίμειας (το υπόλοιπο ανήκει στο νομό Γρεβενών) και τμήμα της αρχαίας Εορδαίας και Ορεστίδας.

Η περιοχή της Κοζάνης και του ομώνυμου νομού γεωγραφικά ανήκει στη Δυτική Μακεδονία μαζί με τους νομούς Γρεβενών, Καστοριάς και Φλώρινας. Δεσπόζει σε όλο το Δυτικομακεδονικό χώρο και είναι το σταυροδρόμι στο οποίο συναντιέται η Ήπειρος με τη Μακεδονία και τη Θεσσαλία. Χαρακτηρίζεται από ένα εντυπωσιακό σύμπλεγμα καταπράσινων βουνών (Πιέρια, Βούρινος, Άσκιο, Βέρμιο, Βόϊο), κοιλάδων και παραλίμνιων εκτάσεων με μια εκπληκτική εναλλαγή τοπίων και μικροκλιμάτων πλούσιων σε χλωρίδα και πανίδα. Το νομό διασχίζει ο Αλιάκμονας ποταμός, που εκβάλλει στο Θερμαϊκό Κόλπο, αφού σχηματίσει την τεχνητή λίμνη του φράγματος Πολυφύτου.

Οι αυτόχθονες κάτοικοι είναι γνήσιοι απόγονοι των αρχαίων Ελιμιωτών Μακεδόνων, που ανήκαν στα βορειοδυτικά ελληνικά δωρικά φύλα. Με την κάθοδό τους στο χώρο αυτό αφομοίωσαν τον προελληνικό πληθυσμό, τους Πελασγούς, που ήταν εγκατεστημένοι από την Νεολιθική εποχή. Αξιόλογα δείγματα της πολιτιστικής στάθμης των αρχαίων κατοίκων αποτελούν δείγματα ειδωλίων κυκλαδικής τέχνης, μυκηναϊκής εποχής και άλλα αρχαιολογικά ευρήματα από τη νεολιθική εποχή μέχρι και τη ρωμαϊκή κατάκτηση (Εικόνα 15). Οι γηγενείς κάτοικοι κατάφεραν να επιβιώσουν τόσο κατά τη ρωμαιοκρατία και τη χιλιόχρονη βυζαντινή περίοδο με τις επιδρομές των Σλάβων και των άλλων βαρβαρικών φύλων, όσο και κατά τη μακραίωνη τουρκική σκλαβιά. Έτσι οι Έλληνες απομακρύνθηκαν στα άγονα και δύσβατα σημεία όπου δημιούργησαν την πόλη της Κοζάνης (1389) και τα υπόλοιπα χωριά τα οποία σήμερα αποτελούν τουριστικούς πόλους έλξης καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

Εικόνα 15: Αρχαιολογικά ευρήματα

Μετά από χιλιάδες χρόνια δύσκολου αγώνα και ανάπτυξης, ο γηγενής Μακεδόνας ανέπτυξε τον αγνό χαρακτήρα του και τη λαμπρή θυμοσοφία του. Ανέπτυξε το δικό του πολιτισμό και τα δικά του ήθη και έθιμα που είναι τα πιο πειστικά γνωρίσματα του δεσμού των ατόμων κάθε τόπου. Όλα τα πνευματικά δημιουργήματα τονίζουν τον ιδιαίτερο χαρακτήρα του τόπου που διατήρησε ακατάλυτη την πίστη, άσβεστο το εθνικό φρόνημα και σιδερένια την ενότητα και την ψυχή του λαού μέσα στις φοβερές καταπιέσεις της τουρκικής σκλαβιάς που για την περιοχή της Κοζάνης και όλου του Δυτικού μακεδονικού χώρου κράτησε 523 ολόκληρα χρόνια.

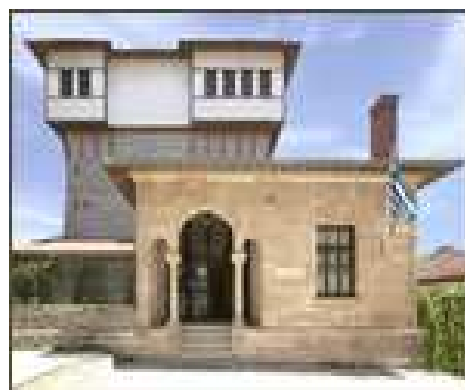
Αξιοσημείωτα είναι τα παρακάτω έθιμα:

1. Ο Φανός κι ο καρνάβαλος της Κοζάνης στις γιορτές της αποκριάς.
2. Οι Κλαδαριές την παραμονή των καλάντων και τα Μπουμπουσάρια την ημέρα των Θεοφανίων στη Σιάτιστα.
3. Το Καρναβάλι της Εράτυρας την 2η μέρα του νέου έτους.
4. Τα κάλαντα, παραμονή των Χριστουγέννων στα χωριά του νομού.

5. Το έθιμο «Λαζαρίνες» την παραμονή και την ημέρα της γιορτής του Λαζάρου με επισκέψεις στα σπίτια και χορούς με τραγούδια.
6. Ο χορός της ρόκας στη Γαλατινή την τρίτη ημέρα του Πάσχα.
7. Η γιορτή της Πρωτομαγιάς.
8. Ο παραδοσιακός γάμος στα περισσότερα χωριά του νομού με κλαρίνα και βιολιά στον τρανό χορό της κεντρικής πλατείας κάθε τόπου.
9. Το έθιμο των Καβαλάρηδων της Σιάτιστας στις 15 Αυγούστου.
10. Τα θρησκευτικά πανηγύρια όλων των χωριών και των μοναστηριών του νομού, όπου μετά τον εκκλησιασμό ακολουθούν χοροί και γλέντι πατροπαράδοτο.
11. Τα εμπορικά πανηγύρια (παζάρια).

Τέλος, αξίζει να επισκεφθεί κανείς τα εξής:

- ❖ Η εκκλησία του Αγίου Νικολάου-Μητρόπολη της Κοζάνης (Εικόνα 16, Αριστερά).
- ❖ Η Κοβεντάρειος Δημοτική Βιβλιοθήκη.
- ❖ Το Λαογραφικό μουσείο (Εικόνα 16, Δεξιά).
- ❖ Το μουσείο του Μακεδονικού Αγώνα στο Βούρινο.

Εικόνα 16: Στα αριστερά η Εκκλησία του Αγίου Νικολάου Κοζάνης και στα δεξιά το Λαογραφικό μουσείο

4.2. Δήμος Ασκίου

Ο δήμος Ασκίου δημιουργήθηκε το 1999 με την συνένωση 6 οικισμών σύμφωνα με το νόμο «Ι. Καποδίστριας». Η ονομασία του προήλθε από το όρος Άσκιο, το οποίο εκτείνεται και φτάνει έως και τον ποταμό Αλιάκμονα (όπως φαίνεται και στο χάρτη δεξιά). Πρόκειται δηλαδή για μια κατά βάση ορεινή και ημιορεινή περιοχή. Χαρακτηρίζεται από ποικιλομορφία εδάφους με ορεινό όγκο χωρίς ή με λίγες θαμνώδεις εκτάσεις στη Γαλατινή και την Εράτυρα, ο οποίος εξελίσσεται σε δασώδη στους οικισμούς Ναμάτων και Σισανίου. Το Καλονέρι είναι ημιορεινός οικισμός δίπλα στον Αλιάκμονα καθώς και ο Πελεκάνος. Το δημοτικό διαμέρισμα Καλονερίου είναι η έδρα του δήμου το οποίο και βρίσκεται επάνω στον οδικό άξονα Κοζάνης - Καστοριάς. Ο δήμος είναι περιοχή με πλούσια πολιτιστική κληρονομιά, ενώ κύριες δραστηριότητες των κατοίκων του Δήμου είναι, η γουνοποιία, η γεωργία και η οικοδομική.

Εικόνα 17: Δάσος βαλανιδιάς

Τα έξι διαμερίσματα του δήμου Ασκίου (Γαλατινή, Εράτυρα, Καλονέρι, Νάματα, Πελεκάνος και Σισάνι) βρίσκονται στις δυτικές, νότιες και ανατολικές υπώρειες του Σινιάτσικου, της υψηλότερης κορυφής του Ασκίου που έχει υψόμετρο 2.111 μέτρα. Από τις βόρειες πλαγιές της κορυφής αυτής πηγάζει ο Μύριχος, ο χειμαροπόταμος που διασχίζει το μεγαλύτερο μέρος της περιοχής του δήμου και καταλήγει στον ποταμό Αλιάκμονα. Έτσι, όλοι οι οικισμοί απαντούν στην ορεινή ζώνη, σε υψόμετρα που κυμαίνονται από 630 (Καλονέρι) έως 1.140 μέτρα (Νάματα). Το κλίμα της περιοχής του δήμου είναι μεταβατικό μεταξύ του μεσογειακού και του ηπειρωτικού τύπου και χαρακτηρίζεται από ψυχρούς έως δριμείς και βροχερούς χειμώνες και από θερμά και ξηρά καλοκαίρια. Το γεγονός, δε, ότι η περιεκτικότητα του αέρα σε σχετική υγρασία είναι μικρή, το καθιστά ιδιαίτερα ευχάριστο και υγιεινό με αποτέλεσμα να αποτελεί ένα από τα καλύτερα κλίματα για παραθέριση κατά την καλοκαιρινή περίοδο.

Το Άσκιο είναι «ασκεπής» ορεινός όγκος, στερείται δηλαδή συγκροτημένων δασών. Υπάρχουν όμως αξιόλογα αλσύλλια κατά θέσεις, ενώ πλούσια είναι τα δάση δρυός (βελανιδιάς) που συναντώνται κατά μήκος της κοιλάδας του Μύριχου. Από τα είδη δρυός ξεχωρίζουν το «ημεράδι» (χνοώδης δρυς), το «τσέρο» (μακεδονική δρυς) και το «κοιλανίτσι» (ευθύφλοιος δρυς), ενώ υπάρχουν και οξιές, σφενδάμια, πλατάνια, γάβρος και φράξος. Η χλωρίδα της περιοχής είναι γενικά πολύ πλούσια σε είδη, στα οποία περιλαμβάνονται και πολλά αρωματικά είδη, όπως το τσάι του βουνού, το θυμάρι, το τεύκριο κ.ά.(Εικόνα 17). Πλούσια επίσης είναι και η πανίδα της περιοχής. Από τα θηλαστικά ξεχωρίζουν ο λαγός, η αλεπού, το τσακάλι και ο λύκος ενώ, σύμφωνα με εκτιμήσεις της οργάνωσης προστασίας αρκούδας «ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ», η μεγαλύτερη αρκούδα της Ελλάδος κατοικεί στο όρος Άσκιο. Από τα πτηνά, σημαντική είναι η παρουσία της ορεινής πέρδικας, πολλών στρουθιόμορφων ειδών καθώς και αρπακτικών (όπως γύπες και αετοί).

Εικόνα 18: Αμπελώνας

Η περιοχή του Βοΐου ήταν πάντα ένας από τους μεγαλύτερους πόλους συγκέντρωσης ζωικού κεφαλαίου στο νομό. Τα τελευταία χρόνια αναπτύχθηκε η αγελαδοτροφία ελεύθερας βοσκής που σήμερα ξεπερνά τις 1500 ζωικές μονάδες στον ορεινό όγκο του Ασκίου. Τα κοπάδια βόσκουν τον περισσότερο καιρό στα λιβάδια του όρους Ασκίου (Σινιάτσικου) στα οποία φύονται διάφορα είδη λιβαδιών φυτών αλλά και ενδημούν αρωματικά και φαρμακευτικά φυτά, μακριά από την ρύπανση. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την παραγωγή εξαιρετικής ποιότητας φρέσκου αιγοπρόβειου γάλακτος με το οποίο παράγονται ιδιαίτερα τυροκομικά προϊόντα όπως το μανούρι Ναμάτων και το τουλουμίσιο ξυνοτύρι Γαλατινής. Φυσικά παράγονται και τα υπόλοιπα τυροκομικά προϊόντα, όπως η φέτα, το κεφαλοτύρι, η

κεφαλογραβιέρα, ο μπάτζιος, όλα με τον παραδοσιακό τρόπο σε μικρά οικογενειακά τυροκομεία.

Στο δήμο Ασκίου καλλιεργούνται περισσότερα από 900 στρέμματα με αμπέλια. Παρόλο ότι είναι αποθαρρυνόμενη η φύτευση νέων αμπελιών υπάρχει διάθεση για φύτευση νέων αμπελώνων. Περίπου 550 στρέμματα καλλιεργούνται στον Πελεκάνο και άλλα 250 στην Εράτυνα. Η καλλιέργεια γίνεται με τον παραδοσιακό τρόπο, τα κλήματα είναι διαμορφωμένα σε κύπελλο, ελάχιστα είναι γραμμικά ενώ στην πλειονότητά τους είναι ξερικά. Η έκθεση των αμπελώνων επιτρέπει στα αμπέλια να δέχονται καθ' όλη τη διάρκεια της ημέρας την ηλιακή ακτινοβολία, ενώ το σχετικά χαμηλό ύψος βροχόπτωσης σε συνδυασμό με την αδυναμία άρδευσης συντείνουν στην παραγωγή πρώτης ύλης εξαιρετικής ποιότητας.

Η σχετική υγρασία της ατμόσφαιρας κυμαίνεται πάντα σε χαμηλά επίπεδα λόγω της ανατολικής έκτασης των αμπελώνων, αλλά και γιατί στραγγίζοντας οι βόρειοι ξηροί άνεμοι στην κοιλάδα του Μύριχου απομακρύνουν την υγρασία. Οι ποικιλίες που καλλιεργούνται είναι το Βουλγάρικο, το Ξινόμαυρο (κρασοστάφυλο, ξινοστάφυλο), το Νεύρο ή Σκλήθρο, η Αλεπουρά, οι Κοκκινούσκες, τα Μοσχάτα, τα Χονδρόμαυρα, τα Γαλλικά και τέλος τα Μοσχόμαυρα. Οι αποδόσεις κυμαίνονται από 700 έως 1400 κιλά το στρέμμα και επηρεάζονται από τις κλιματικές συνθήκες της κάθε χρονιάς, την ποικιλιακή σύνθεση του αμπελώνα και τις φροντίδες που θα δεχθεί από τον αμπελουργό.

Οι τύποι των κρασιών που παράγονται είναι ο ερυθρός ξηρός (μπρούσκο), το οποίο δεν συνηθίζεται να παλαιώνει αλλά καταναλώνεται φρέσκο μέχρι τις αρχές της Άνοιξης (Εικόνα 18). Έχουμε το «άσπρο» κρασί που είναι είτε ημίξηρο, είτε ημίγλυκο ροζέ κρασί και επιδέχεται παλαίωση ενώ το κρασί που ξεχωρίζει είναι ο «γλυκός» που παράγεται με προσθήκη συμπυκνωμένου γλεύκους (σερμπέτι) και επιδέχεται μακροχρόνια παλαίωση που γίνεται σε ειδικούς χώρους (κατώγια) διαμορφωμένους να εξυπηρετούν τις ανάγκες των κατοίκων για υγιεινή και ασφαλή αποθήκευση τροφίμων, που αξίζει να τα επισκεφθεί κανείς.

4.3.Σισάνι – Αρχοντικό Τάτης

Το Σισάνιο (ή Σισάνι) απέχει 55 χλμ. από την Κοζάνη και 17 χλμ. από την έδρα του δήμου Ασκίου και είναι κτισμένο στις παρυφές του όρους Σινιάτσικου, σε υψόμετρο 850 μέτρων, μέσα σε ένα θαυμάσιο καταπράσινο τοπίο. Η ιστορία του οικισμού ξεκινά από την αρχαιότητα, όπου τη ρωμαϊκή περίοδο υπήρξε πόλη που άκμαζε, αφού αναφέρεται γυμναστήριο, στάδιο, διοργάνωση αγώνων. Για την αρχαία πόλη του Σισανίου, ο φιλόλογος και ιστορικός Μαργαρίτης Δήμιτσας αναφέρει: «εν τη θέση ταύτη, υπήρχε πόλις τις αρχαία, άγνωστος ημίν αλλαχόθεν. Η δε άγνωστος αυτή πόλις ήν Ελληνική, έχουσα διοργάνωσιν ομοίαν τη των εν Ελλάδι και Πελοποννήσω πόλεων». Τους πρώτους μ.Χ. αιώνες υπήρξε έδρα Επισκοπής, με 72 χωριά και πολιτιστικό, διοικητικό και θρησκευτικό κέντρο μεγάλης εθνικής σημασίας. Η έδρα της Επισκοπής μεταφέρθηκε στη Σιάτιστα μετά την καταστροφή της πόλης στα χρόνια της Τουρκοκρατίας.

Μέσα από το χωριό διέρχεται ο ποταμός Μύριχος, που εκτός από την ύδρευση των κατοίκων και την άρδευση των αγρών, εξασφαλίζει και την απαραίτητη ενέργεια για την κίνηση στις 2 «ντριστελλες» (υδροτριβεία), όπου γίνεται η επεξεργασία της φλοκάτης, το πλύσιμο των κουβερτών κ.λπ.. Το ίδιο ποτάμι εξασφάλιζε και τη λειτουργία 2 υδρόμυλων, που σήμερα δεν λειτουργούν. Η κατασκευή του φράγματος Σισανίου αναμένεται να επιλύσει σημαντικά προβλήματα στην περιοχή, ενώ η τεχνητή λίμνη που δημιουργείται, θα αποτελέσει πόλο έλξης τουριστών. Η κοιλάδα του Μύριχου ήταν πλούσια σε ευγενή και άλλα μεταλλεύματα, με διάσπαρτα καμίνια για την επεξεργασία τους και εργαστήρια κατασκευής κεραμικών. Ο ασβεστόλιθος, από τον οποίο συγκροτείται το ορεινό συγκρότημα του Ασκίου, είναι ένα διαπερατό πέτρωμα, έτσι τα νερά της περιοχής του δήμου Ασκίου είναι σχετικά περιορισμένα κατά τη θερινή περίοδο. Εντούτοις, όλοι οι οικισμοί έχουν άφθονο πόσιμο νερό.

Οι κάτοικοι του χωριού σήμερα ασχολούνται με την κτηνοτροφία, τη γούνα και τη γεωργία, ενώ ξακουστά και μοναδικά σε γεύση και ποιότητα είναι τα φασόλια που παράγονται στον τόπο αυτό. Το φασόλι αποτελεί την δυναμικότερη καλλιέργεια στο Σισάνι. Καλλιεργούνται ετησίως από 270-350 στρ. (επί συνόλου 4540 στρ. καλλιεργούμενης γης) με τρεις ποικιλίες. Τα «ψιλιά», που είναι τα μικρότερα σε μέγεθος και τις μεγαλόσπερμες ποικιλίες, τους «γίγαντες» και τους «ελέφαντες», οι οποίοι και καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο ποσοστό των καλλιεργούμενων εκτάσεων. Οι αποδόσεις κυμαίνονται για τα ψιλιά από 200 έως 350 κιλά το στρέμμα, ενώ για τα χονδρά από 300 έως 450 κιλά ανά

στρέμμα, ανάλογα με τις κλιματικές συνθήκες της κάθε χρονιάς και τις φροντίδες που θα δεχθούν.

Το εδαφοκλιματικό περιβάλλον του Σισανίου είναι ιδανικό για την καλλιέργεια του φασολιού, αφού την περιοχή καλλιέργειας διατρέχει ο ποταμός Μύριχος, οι βροχοπτώσεις και τα υπόγεια νερά άρδευσης είναι ικανοποιητικά, ενώ τα εδάφη είναι σταθερά και θερμά. Ουσιαστικά έχουμε ένα μικροκλίμα που δημιουργείται από ένα σχεδόν κλειστό πέταλο ορεινού όγκου κατάφυτου με ώριμου δρυοδάσους που τη βάση του διατρέχει ο ποταμός Μύριχος. Έτσι λόγω της δάσωσης, του καλιούχου εδάφους και του ποταμού, το κλίμα είναι ήπιο χειμώνα καλοκαίρι με σχετικά – για την ευρύτερη περιοχή – πρόωμη άνοιξη και όψιμο χειμώνα. Αυτά, σε συνδυασμό με την ύπαρξη υγρασίας στην ατμόσφαιρα, συμβάλουν στη δημιουργία αυτού του ιδανικού περιβάλλοντος για την καλλιέργεια του φασολιού.

Οι ποικιλίες είναι αναρριχώμενες και υποστυλώνονται σε πυραμίδα που σχηματίζουν τέσσερα καλάμια δεμένα στην κορυφή τους. Η άρδευση γίνεται στο μεγαλύτερο ποσοστό με σταγόνες. Η συγκομιδή γίνεται είτε με τα χέρια είτε μηχανικά αν και με τον πρώτο τρόπο η ποιότητα του συγκομιζόμενου προϊόντος είναι υψηλότερη. Η περιοχή ανέκαθεν παρήγαγε λαχανικά και ιδιαίτερα κατά μήκος της κοιλάδας του Μύριχου (δεν είναι τυχαίο που ακόμη και σήμερα προωθείται η καλλιέργεια στην περιοχή οποία διαθέτει ιδανικό μικροπεριβάλλον - μία από τις τρεις σε όλο το νομό). Μέρος της παραγωγής μεταποιούνταν στην περιοχή από τις νοικοκυρές με τον παραδοσιακό τρόπο, που μεταφέρεται από γενιά σε γενιά.

Έτσι παρασκευάζονται τουρσιά, όπως μελιτζάνα γεμιστή με τριμμένο λάχανο και καρότο περιτυλιγμένη με φύλλα σέλινου, πιπεριές απλές αλλά και γεμιστές με τριμμένο λάχανο και σέλινο, λάχανο πικάντικο τριμμένο με πιπεριές, καρότα και σέλινο καθώς και αγγουράκι χωριάτικο (ολόκληρο μικρού μεγέθους), φασολάκια, ενώ τέλος, διατηρείται η παραγωγή διαφόρων τύπων σάλτσας βασισμένη σε «χωριάτικη ντομάτα» (ποτέ σε βιομηχανική). Επίσης παράγονται και λαχανικά (τοματάκια cherry, πιπεράκι, αγγουράκι, πιπεριά Φλωρίνης κ.ά.), τα οποία μεταποιούνται σε εργοστάσια εκτός δήμου κατόπιν συμβάσεων που υπογράφονται με τους παραγωγούς.

Στο Σισάνι μπορεί κανείς να επισκεφτεί την Ιερά Μονή Κοιμήσεως της Θεοτόκου και τις ανασκαφές του Μεσοβυζαντινού ναού (Παλαιά Μητρόπολη Σισανίου), όπου ήδη ξεκίνησαν οι εργασίες αποκατάστασης ώστε να καταστεί επισκέψιμος ο χώρος που καταμαρτηρά την ιστορική συνέχεια και την ιστορικότητα του οικισμού. Η Ιερά Μονή Κοιμήσεως της Θεοτόκου βρίσκεται στην αντίπερα όχθη της κοίτης του ποταμού Μύριχου, 2 χλμ. νοτιοδυτικά του χωριού. Ο ναός είναι κτίσμα του δεύτερου μισού του 18ου αιώνα. Τα ερείπια που βρέθηκαν γύρω και κάτω από το σημερινό ναό φανερώνουν την ύπαρξη

παλαιότερου κτίσματος(πιθανότατα του 5ου ή 6ου αιώνα) του οποίου η μορφή παραμένει αδιευκρίνιστη. Δεν ήταν από την αρχή μοναστηριακός ναός, αλλά μετατράπηκε μεταξύ του 1762 και 1797.

Το μοναστήρι λειτούργησε ως παρεκκλήσι της Μητρόπολης Σισανίου, δηλαδή του Βυζαντινού ναού που αποκαλύφθηκε, μετά από ανασκαφές, το 1991. Επί Τουρκοκρατίας η μονή λειτουργούσε ως κρυφό σχολείο, ενώ προσέφερε πολύτιμες υπηρεσίες και κατά το Μακεδονικό Αγώνα. Ο ναός, που βρίσκεται στο νότιο μέρος του περιβόλου του όλου συγκροτήματος είναι χαμηλός, χωμένος κατά το ήμισυ στο έδαφος, είναι μονόκλιτη ξυλόστεγη βασιλική με νάρθηκα και εμφανίζει όλα τα χαρακτηριστικά των εκκλησιών της Τουρκοκρατίας (χαμηλό ύψος, έλλειψη παραθύρων και γενικά λιτή εμφάνιση). Οι εικόνες του τέμπλου και η αγιογράφηση του ναού έγιναν το 1821 από τον αγιογράφο Γεώργιο Εμμανουήλ. Στην είσοδο βρίσκεται εντοιχισμένη μαρμάρινη πλάκα της Ρωμαϊκής εποχής (146 – 147 μ.Χ.), όπου αναγράφονται ονόματα νεαρών αθλητών της εποχής.

Ο Μεταβυζαντινός Επισκοπικός Ναός βρίσκεται 2 χλμ. νοτιοδυτικά του Σισανίου, δίπλα στο Μοναστήρι της Κοιμήσεως της Θεοτόκου. Η αποκάλυψή του έγινε με ανασκαφικές εργασίες που ξεκίνησαν το 1991 από τον Σωτήρη Κίτσα και ολοκληρώθηκαν το 1996. Η εποχή της ίδρυσης του μεγάλου επισκοπικού ναού τοποθετείται στο δεύτερο μισό του 11ου αιώνα μ.Χ.. Στην περίοδο αυτή ανάγεται ο τοιχογραφημένος διάκοσμος του ιερού με παραστάσεις ιεραρχών καθώς και αυτός της πρόθεσης. Στη φάση αυτή ο ναός είναι μια τρίκλιτη βασιλική με πεσσούς και ευρύ εγκάρσιο κλίτος, νάρθηκα και ανοικτό εξωνάρθηκα στα δυτικά. Στη συνέχεια το κτίριο καταστρέφεται βίαια, πιθανότατα από σεισμό, που συνέβη το αργότερο, στο πρώτο μισό του 13ου αιώνα.

Μετά την καταστροφή αυτή έγιναν διάφορες μεταρρυθμίσεις με σκοπό την ενίσχυση του κτίσματος, ενώ ο ναός θα πρέπει να καταστράφηκε από φωτιά στις αρχές του 15ου αιώνα. Ο ναός είναι εφάμιλλος σε μεγαλοπρέπεια με τους επισκοπικούς ναούς των μεγάλων βυζαντινών επαρχιακών κέντρων (Βέροια, Σέρβια, Σέρρες, Καλαμπάκα κ.λπ.). Στον επισκέπτη παρέχεται η δυνατότητα ανόδου σε έναν υπερυψωμένο κατά 1,5 μ. διάδρομο με μεταλλικό σκελετό και ξύλινο δάπεδο. Στον περιβάλλοντα χώρο προβλέπονται μια σειρά από έργα που θα ομορφύνουν το τοπίο και θα διευκολύνουν την πρόσβαση του κοινού.

Λαμβάνοντας υπόψη το πλούσιο ιστορικό και πολιτισμικό ενδιαφέρον της περιοχής, επικοινωνήσαμε με τον κύριο Τάτη Αστέριο, κάτοικο του Σισανίου και μετά την άμεση πρόσκληση του αποφασίσαμε να επισκεφθούμε το πολυτελές αρχοντικό του. Πρόκειται για έναν πανέμορφο ορεινό ξενώνα μεταξύ των χωριών Σισανίου και Βλάστης του νομού Κοζάνης και βρίσκεται στους πρόποδες Ασκίου και Μουρικού, στα όρια Κοζάνης-

Καστοριάς στην περιφέρεια της επαρχίας του Βοΐου και της επαρχίας της Εορδαίας. Είναι χτισμένο σε υψόμετρο 950 μέτρων, δίπλα στο φαράγγι του ποταμού Μύριχου και περιτριγυρισμένο από δάσος βελανιδιάς, το οποίο δεν καίγεται. Ο δρυς θεωρείται το ιερό δέντρο των θεών, αποδίδει το περισσότερο οξυγόνο, καθαρίζει την ατμόσφαιρα και αλλάζει τη φυσιογνωμία ανάλογα με την εποχή. Ο ποταμός Μύριχος πήρε το όνομα του από τον μύρο που αναδύει και τον ήχο που ξεκουράζει το σώμα και γαληνεύει την ψυχή.

Το Σισάνι είναι ιδανικός προορισμός για οικογένειες, παρέες και ανθρώπους που αγαπάνε τη φύση και το βουνό και αναζητούν την ηρεμία και τη γαλήνη. Αποτελεί καταφύγιο για τις χειμερινές και καλοκαιρινές σας εξορμήσεις, σε μια μαγευτική περιοχή μέσα στη φύση, με πραγματικά ειδυλλιακή θέα. Το χειμώνα, το τοπίο συνθέτει μια μαγική χιονισμένη εικόνα, ενώ τους καλοκαιρινούς μήνες αποτελεί μια καταπράσινη όαση. Το ποτάμι ακριβώς δίπλα από τον ξενώνα έρχεται να συμπληρώσει το ήδη μαγευτικό τοπίο δίνοντας την ευκαιρία στους επισκέπτες της να απολαύσουν την καταπληκτική θέα. Για όσους λατρεύουν τα σπορ και την ορειβασία και για εκείνους που επιλέγουν ένα όμορφο κομβικό σημείο, ως αφητηρία των εξορμήσεων τους προς όλη τη γύρω περιοχή, ο ξενώνας Τάτης αποτελεί την καλύτερη επιλογή.

Στο Σισάνι υπάρχουν 2 ψησταριές-ταβέρνες με τοπικές παραδοσιακές λιχουδιές που αξίζει να επισκεφθεί κανείς και 2 καφενεία, ενώ απ' τον πολιτιστικό σύλλογο και το γεωργικό πιστωτικό συνεταιρισμό μπορείτε να ενημερωθείτε για ότι σας ενδιαφέρει. Έχουν απομείνει μόνο 250 μόνιμοι κάτοικοι απ' τους οποίους οι 100 είναι μόνο ενεργοί. Το πολύ 3 νέοι ως την ηλικία των 25 ετών παραμένουν στο χωριό, ενώ οι υπόλοιποι λόγω έλλειψης θέσεων εργασίας μετακινήθηκαν σε αστικά κέντρα. Οι κόρες του κυρίου Τάτη μένουν και αυτές στο κέντρο της Κοζάνης και έρχονται μόνο τα σαββατοκύριακα στον ξενώνα για να δώσουν μια χείρα βοήθειας στην οικογενειακή επιχείρηση. Αυτή την στιγμή μόνιμο προσωπικό δεν υπάρχει στον ξενώνα επειδή κανείς δεν επιθυμεί να αφήσει τις δυνατότητες και τη ζωντάνια της πόλης για να εργαστεί σε ένα ερημωμένο χωριό, το οποίο ξεχάστηκε από δήμο και νομαρχιακή αυτοδιοίκηση.

Το αρχοντικό Τάτης λειτουργεί 17 μήνες τώρα και η κατασκευή του διήρκησε μόλις 16 μήνες εφόσον ο κύριος Τάτης ως αρχιτέκτονας τα επιμελήθηκε όλα προσωπικά. Σχεδίασε, κατασκεύασε και διακόσμησε τον υπέροχο ξενώνα του σύμφωνα με το προσωπικό του γούστο, με σεβασμό στο περιβάλλον και την παράδοση και λαμβάνοντας υπόψη τη φυσιογνωμία της περιοχής. Αποτελεί μοναδικό δείγμα μακεδονικής αρχιτεκτονικής και είναι εμπνευσμένο από το αρχοντικό Ζαμάνη της Σιάτιστας. Πήρε επιδότηση 264.000€ από το Ο.Π.Α.Α.Χ., το μόνο κοινοτικό πρόγραμμα που κάλυπτε τότε την περιοχή του Σισανίου. Το

έργο αυτό τυπικά υπογράφηκε από άλλον πολιτικό μηχανικό ενώ εργάστηκαν αρκετοί ανειδίκευτοι εργάτες για τη δύσκολη επίτευξή του. Σαν εργασία με την έννοια του κόστους ανέρχεται στα 4.000.000€ και ο κανονικός χρόνος υλοποίησης του θα ήταν περίπου 4 χρόνια.

Εικόνα 19: Αρχοντικό Τάτης

Ο κ. Τάτης πιστεύει ότι όσο ζει κανείς, πρέπει να δημιουργεί. Είναι ανήσυχο πνεύμα, ιδιαίτερα ευφυής και πολυμήχανος και απεχθάνεται τους αδρανείς ανθρώπους και αυτούς που ζουν παρασιτικά σε βάρος άλλων. Δεν επαναπαύεται ποτέ και προσπαθεί να επιτύχει με ότι και να καταπιάνεται γι' αυτό και θεωρείται μοναδικό πρότυπο στο δήμο Ασκίου. Ο δήμος, η κοινότητα, η νομαρχιακή αυτοδιοίκηση ακόμα και η Αναπτυξιακή Κοζάνης (ANKO) ήταν αφανείς και δεν τον στήριξαν στην υλοποίηση του έργου του. Θεωρεί αδιανόητο και γελοίο ότι οι γραφειοκρατικές διαδικασίες διήρκησαν σχεδόν 3 χρόνια ενώ η κατασκευή του ολοκληρώθηκε μέσα σε 16 μήνες (Εικόνα 19). Με μεγάλη δυσαρέσκεια δηλώνει ότι με το που εισέρχεται κάποιος στη λογική του δημοσίου υπαλλήλου, ξεχνά την εξυπηρέτηση και γίνεται αδιάφορος, ενώ παράλληλα κατηγορεί την ελληνική γραφειοκρατία που είναι αργοκίνητη.

Το τμήμα πολεοδομίας του Υπουργείου Μακεδονίας-Θράκης έστειλε υπαλλήλους να ελέγξουν τον ξενώνα και βρήκαν πολλές παρανομίες, αλλαγές και ασυδοσίες που παρέκκλιναν απ' το αρχικό σχέδιο του κ. Τάτη. Αποδοκίμασαν φανερά τη διαδικασία κατασκευής και υλοποίησης του έργου και θεώρησαν αδύνατη την ολοκλήρωσή του σε 16 μήνες, αφού ετοίμασαν μία εκτενή αναφορά και του επέβαλαν πρόστιμο. Ο ίδιος παραμένοντας απόλυτα ψύχραιμος και ήρεμος, κατέθεσε όλα τα χαρτιά και τις αποδείξεις και φυσικά δικαιώθηκε. Στη συνέχεια, ήρθε για έλεγχο μια επιτροπή του Ε.Ο.Τ. και μελετώντας τη φυσιογνωμία της περιοχής θεώρησε το αρχοντικό Τάτης έργο τέχνης με πολλές

καινοτομίες. Τέλος, η τράπεζα με την οποία συνεργαζόταν έφερε υπάλληλο για την εκτίμηση του ξενώνα και «έριξε» την τιμή κόστους στο 1.500.000€, διότι για έναν επαγγελματικά σκεπτόμενο που αναζητά καθαρά το κέρδος το έργο αυτό είναι ανώφελο.

Εικόνα 20: Στα αριστερά ντουζιέρα ενός από τα δωμάτια και στα δεξιά το τζάκι του σαλονιού

Τελικά άξιζε ή όχι αυτό το έργο που έβαλε τόσο κόσμο σε σκέψεις; Η αλήθεια είναι ότι η πραγματικότητα ξεπέρασε τη φαντασία και τις προσδοκίες ακόμα και του πιο απαιτητικού επισκέπτη. Ο ξενώνας Τάτης διαθέτει 4 σουίτες διαφόρων διαστάσεων, 4 ευρύχωρα δωμάτια και 8 δίκλινα, πλήρως εξοπλισμένα με άριστη ποιότητα κατασκευής. Όλα τα δωμάτια είναι ευρύχωρα και ζεστά και δημιουργούν μια μοναδική ατμόσφαιρα που σας αναπαύει και σας ξεκουράζει ψυχοσωματικά. Έχει δοθεί ιδιαίτερη φροντίδα στην θερμομόνωση και κυρίως στην ηχομόνωση των δωματίων, με καλαισθησία και γούστο, ενώ οι σουίτες προσφέρουν χλιδή, ζεστασιά, καθιστικό και τζάκι και η μεγάλη σουίτα διαθέτει επιπλέον σάουνα 2 ατόμων. Όλα τα δωμάτια περιλαμβάνουν χαμάμ, υδρομασάζ, mini bar, τηλεόραση LCD, DVD, σεσουάρ, βραστήρα (για τα μωρά) και δυνατότητα ασύρματης σύνδεσης στο internet όλο το 24ωρο δωρεάν (Εικόνα 20).

Όσοι ονειροπολούν βλέποντας τα αστέρια, θα προτιμήσουν τις φανταστικές σουίτες των πάνω ορόφων, ενώ υπάρχει η δυνατότητα χρήσης του γυμναστηρίου και της σάουνας που περιλαμβάνει ο ξενώνας. Σε όλα τα δωμάτια είναι εγκατεστημένο ένα υπερσύγχρονο

σύστημα πυρασφάλειας για να αναπαύεστε ανέμελα. Η ασφάλεια κι η προστασία των πελατών είναι καθαρά ευθύνη του κ. Τάτη, ο οποίος είναι πάντα διαθέσιμος για να σας ενημερώσει και να λύσει οποιοδήποτε πρόβλημά σας. Υπάρχει καφετέρια, restaurant και αίθουσα πολλαπλών χρήσεων όπου μπορείτε να απολαύσετε ευχάριστα τον καφέ, το πρωινό, το γεύμα ή το ποτό σας αξιοποιώντας το χρόνο σας με επιτραπέζια παιχνίδια και ακούγοντας παράλληλα καλή μουσική. Ο ξενώνας περιβάλλεται από φρεσκοκουρεμένο γκαζόν, οργανωμένο χώρο αναψυχής και σε μια γωνία βρίσκεται ψησταριά και φούρνος για αργό ψήσιμο και μαγείρεμα για μερακλήδες.

Αυτή την στιγμή στη γύρω περιοχή βρίσκονται άλλοι 8 ξενώνες που προσφέρουν ανάλογες υπηρεσίες σε προσιτές τιμές δεν μπορούν όμως να ξεπεράσουν τη χλιδή, την τελειότητα και την αισθητική του αρχοντικού Τάτης. Ο κ. Τάτης επιθυμεί να προσελκύσει περισσότερο κόσμο στο νομό Κοζάνης γι' αυτό αν κάποιος δυσαρεστείται με την κλίμακα τιμών ή τη διαμονή στον ξενώνα του, δε διστάζει να τον στείλει σε κάποιον γειτονικό. Άλλωστε δε νιώθει ότι εκτείνεται ούτε ανταγωνίζεται κανέναν αφού θεωρεί ότι αν πάει καλά ο γείτονας του, θα πάει καλά και αυτός. Κοινός στόχος όλων αποτελεί η οικονομική ανόρθωση και ανάπτυξη του δήμου και η άμεση ικανοποίηση των αναγκών των πελατών. Έτσι δίνοντας πληροφορίες για τα αξιοθέατα και τις ξενοδοχειακές μονάδες της περιοχής, προσφέρει διέξοδο στον επισκέπτη και πιθανόν να συμβάλλει στην παράταση της διαμονής του.

Η διαφήμιση είναι ότι σημαντικότερο για μια τουριστική επιχείρηση έτσι καθίσταται αναγκαία η ύπαρξη μιας βελτιωμένης ιστοσελίδας στο internet. Πολύ καλή θεωρείται η τηλεοπτική διαφήμιση που απευθύνεται σε όλες τις ηλικίες, γι' αυτό το αρχοντικό Τάτης έχει ολιγόλεπτο διαφημιστικό σποτ στο τοπικό κανάλι της Κοζάνης WEST. Η αποστολή φακέλου με διαφημιστικό έντυπο, DVD της περιοχής και κάρτα με το λογότυπο του ξενώνα είναι ακόμα ένας τρόπος προσέλκυσης εκλεκτών μελλοντικών πελατών όπως δικηγόροι, πολιτικοί, δημοσιογράφοι κ.ά.. Οι συμμετοχές σε εκθέσεις τουρισμού όπως το Τουριστικό Πανόραμα της Summer Helixpo και η Philoxenia της Δ.Ε.Θ. δίνουν την ευκαιρία στον επισκέπτη να έρθει σε επαφή με κάθε πιθανό προορισμό. Τέλος, η προφορική διαφήμιση (από στόμα σε στόμα) παίζει ουσιώδη ρόλο μια και ο κακός λόγος (από 1 άτομο σε 28) διαδίδεται τέσσερις φορές ταχύτερα από τον καλό (από 1 άτομο σε 7).

Οι πιο συχνόι πελάτες στους ξενώνες του νομού Κοζάνης είναι η ελίτ της Θεσσαλίας και της Στερεάς Ελλάδας, οι οποίοι έχουν δύσκολα ωράρια εργασίας και ζουν με έντονους ρυθμούς. Αδιαφορώντας για το κόστος, αναζητούν μια ήσυχη τοποθεσία για απόδραση ώστε να αφεθούν στη μαγεία της φύσης και να βρουν την ψυχική τους ισορροπία. Ο καλύτερος

προορισμός είναι ένας ορεινός ξενώνας που να συνδυάζει τα 3Φ (φύση-φιλία-φιλοξενία) όπως το αρχοντικό Τάτης που βρίσκεται σε κομβικό σημείο και όποιος βρεθεί εκεί δε χάνει ευκαιρία να επισκεφθεί τις γύρω πόλεις. Μέσα σε 35 λεπτά μπορεί να γνωρίσει την Καστοριά, τα Γρεβενά ή την Κοζάνη, σε 25 λεπτά την Πτολεμαΐδα ή την Σιάτιστα ή να επιδοθεί σε ποικίλλα αθλήματα όπως το σκι εφόσον η δυτική Μακεδονία έχει αρκετά χιονοδρομικά κέντρα. Αν δεν επιθυμεί να απομακρυνθεί τόσο, έχει τη δυνατότητα να τριγυρίσει στους πανέμορφους οικισμούς του δήμου Ασκίου.

Εικόνα 21: Οδικό χάρτης για το Αρχοντικό Τάτης

Δυστυχώς, υπάρχουν κάποια μειονεκτήματα στο δήμο Ασκίου που καλό είναι να τα αναφέρουμε για να είναι ενημερωμένος και προετοιμασμένος ο μελλοντικός επισκέπτης. Η προσβασιμότητα στην περιοχή είναι αρκετά δύσκολη διότι οι δρόμοι δε διαθέτουν καλή σήμανση για την καθοδήγηση του κόσμου στον τελικό προορισμό, ενώ παράλληλα το πλάτος του δρόμου δεν είναι τόσο μεγάλο ώστε να υπάρχει άνεση στην συμπεριφορά του οδηγού. Ένας άπειρος οδηγός δε μπορεί εύκολα να ανταπεξέλθει στο δρομολόγιο αυτό και στην ακατάστατη οδική συγκοινωνία μια που ο δρόμος σπάνια είναι ομοιόμορφα ασφαλτοστρωμένος. Αν έρχεται κανείς από την Εγνατία οδό, μπορεί άνετα σε 20 λεπτά να βρίσκεται στον ξενώνα (Εικόνα 21). Αντίθετα, ο δρόμος της Πτολεμαΐδας και κατ' επέκταση της Βλάστης είναι δύσβατος, κουραστικός και το χειμώνα λόγω χιονιού υπάρχει περίπτωση αποκλεισμού. Ο δήμαρχος Ασκίου, κ. Πάτρας Βασίλειος καλό είναι να δώσει περισσότερη σημασία σε αυτή την σημαντική λεπτομέρεια αν πραγματικά επιθυμεί την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής.

Ο κ. Τάτης παρόλο που ο ξενώνας του λειτουργεί μόλις 17 μήνες, σκέφτεται ήδη να τον επεκτείνει και να ιδρύσει ένα πάρκο υδροκίνησης. Είναι μια ιδέα εμπνευσμένη από τη WATERLAND της Θεσσαλονίκης και θα περιλαμβάνει 10 υδροκινήσεις, πηγάδι, νερόμυλους, θέατρο, πάρκο, καφετέρια, εστιατόριο κ.ά.. Θεωρεί ότι το λιγότερο σε 6 χρόνια που ο ξενώνας θα έχει μια πληρότητα των 35%, θα καταφέρει να πραγματοποιήσει αυτό το

καινοτόμο και δαπανηρό έργο. Καλό είναι να γίνει μια αναφορά των επιτευγμάτων του κ. Τάτη όπως η ανακάλυψη του Μητροπολίτικου Βυζαντινού Ναού στις 20 Απριλίου του 1991, η ενεργός συμμετοχή του στην κατασκευή του φράγματος Σισανίου και η διοργάνωση της «Γιορτής Φασολιού» από το 1996-2000 που πραγματοποιείται κάθε δεύτερο σαββατοκύριακο του Αυγούστου. Εκείνη την ημέρα πλήθος επισκεπτών συγκεντρώνεται στο χωριό για να απολαύσει την παραδοσιακή φασολάδα του Σισανίου.

4.3.1. Φασολάδα Κοζάνης

ΥΛΙΚΑ (για 6 άτομα):

- ❖ 300 γρ. άσπρα φασόλια
(Τα οποία έχετε μουσκέψει για 12-15 ώρες)
- ❖ 120 γρ. κρεμμύδια, ψιλοκομμένα σε φέτες
- ❖ 60 γρ. καρότα, κομμένα σε ζάρια
- ❖ 60 γρ. σέλινο, ψιλοκομμένο
- ❖ 150 γρ. ντομάτες, κομμένες σε κύβους
- ❖ 100-120 γρ. ελαιόλαδο
- ❖ 10 γρ. πάπρικα
- ❖ 10 γρ. μαϊντανού, ψιλοκομμένο
- ❖ 60 γρ. χωριάτικα λουκάνικα, κομμένα σε φέτες (προαιρετικά)
- ❖ Αλάτι, πιπέρι

Εικόνα 22: Παραδοσιακή Κοζανίτικη φασολάδα

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

Καθαρίζετε τα φασόλια και τα βάζετε από το προηγούμενο βράδυ σε νερό. Τα ξεπλένετε και τα βράζετε σε κατσαρόλα με άφθονο νερό (500 γρ.) για 15 λεπτά. Προσθέτετε τα κρεμμύδια, τα καρότα και το σέλινο (Εικόνα 22).

Όταν μισοβράσουν τα φασόλια, προσθέτετε τις ντομάτες, το λάδι, το μαϊντανό, τα λουκάνικα, αλάτι και πιπέρι. Βράζετε μέχρι να χυλώσει η σούπα. Σερβίρετε ζεστή.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Με βάση όλων αυτών που αναπτύξαμε παραπάνω διαπιστώνουμε ότι ο αγροτουρισμός στην Ελλάδα μπορεί να αποτελέσει σημαντικό παράγοντα συγκράτησης του πληθυσμού στα ορεινά χωριά και στα άγονα νησιά. Ο αγροτουρισμός δεν αποτελεί αυτοσκοπό, αλλά αποβλέπει στη δημιουργία καινούριων θέσεων απασχόλησης, στην εξασφάλιση πηγής εισοδημάτων συμπληρωματικών ή μη για την αγροτική οικογένεια, στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και της ποιότητας ζωής των κατοίκων των αγροτικών περιοχών, στη χειραφέτηση και τη βελτίωση της κοινωνικής θέσης του αγρότισσας στην αγροτική κοινωνία. Η τάση, επίσης του σύγχρονου ανθρώπου για πιο «ήπιες» μορφές τουρισμού και η ανάγκη για καλύτερη ποιότητα ζωής, ευνοούν την ανάπτυξη του αγροτουρισμού, που φέρνει τον άνθρωπο κοντά στη φύση και τον ηρεμεί.

Η χώρα μας, διαθέτει «τις πρώτες ύλες», που είναι απαραίτητες για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού (φυσικά και πολιτιστικά στοιχεία), όπως επίσης, και την συναίνεση του πληθυσμού των αγροτικών περιοχών, που αποτελεί και αυτή βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξή του. Ο αγροτουρισμός κυρίως μέσω των γυναικείων Αγροτουριστικών Συνεταιρισμών και των κοινοτικών προγραμμάτων έχει αποδείξει πως μπορεί να αναπτυχθεί, χρειάζεται όμως κρατική μέριμνα, η οποία θα πρέπει να εκφραστεί με πράξεις και όχι με λόγια. Επίσης απαιτείται να κινητοποιηθούν και να συμμετάσχουν ενεργά όλοι οι φορείς του τουριστικού και γεωργικού τομέα που εμπλέκονται στο αγροτουριστικό κύκλωμα, να οργανώσουν την παραγωγή και τη διάθεση και με βάση μιας καλής έρευνας αγοράς και παράλληλα να προσφέρουν στους πελάτες – τουρίστες το προϊόν που επιθυμούν και να τους πείσουν να το καταναλώσουν.

Οι δράσεις ανάπτυξης πρέπει περαιτέρω να εξειδικευτούν ως προς την οικονομική τους βιωσιμότητα και την κοινωνική τους εφικτότητα – σκοπιμότητα – ρεαλιστικότητα και να υλοποιηθούν από τους αρμόδιους φορείς της ιδιωτικής και δημόσιας επιχειρηματικής πρωτοβουλίας. Αντιλαμβάνεται, λοιπόν, εύκολα κανείς τις τεράστιες δυνατότητες αξιοποίησης των προοπτικών με στοιχειώδεις παρεμβάσεις και μακρόπνοο προγραμματισμό και τη μέγιστη σημασία των δημοσίων σχέσεων και του marketing.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Εκδόσεις:

Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης. 2004. Ελληνική Παραδοσιακή Κουζίνα. Αθήνα:
Ο.Τ.Ε.Κ. (Οργανισμός Τουριστικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης).

Εκδρομές 4 Εποχές, τεύχος 3. 2006-2007. Εξαμηνιαία έκδοση για την απόδραση στην
ελληνική φύση. Αθήνα.

Ζαρζώνης Γιώργος και Γιάννης. 2002. Μακεδονία. Θεσσαλονίκη: Ζαρζώνης.

Παπαδάκη-Γζεδάκη Στέλλα. 1999. Ενδογενής Τουριστική Ανάπτυξη: Διαρθρωτική ή
Αποδιαρθρωτική Τοπική Ανάπτυξη; Η Περίπτωση του Ρεθύμνου Κρήτης. Αθήνα:
Παπαζήση.

Ηγουμενάκης Νίκος, Κραβαρίτης Κώστας, Λύτρας Περικλής. 1998. Εισαγωγή Στον
Τουρισμό. Αθήνα: Interbooks.

Παπακωνσταντινίδης Λεωνίδας. 1993. Αγροτουρισμός. Σταθμός Στο Δρόμο Για Την Τοπική
Ανάπτυξη. Αθήνα: Δωρικός.

Ηγουμενάκης Νίκος, Κραβαρίτης Κώστας. 2004. Τουρισμός. Βασικές Έννοιες. Αθήνα:
Interbooks.

Internet links:

<http://www.anhma.gr>

<http://www.anko.gr/leader/description1.html>

<http://www.anko.gr/opaax/>

<http://www.agrotour.gr>

<http://www.keta-amth.gr>

<http://www.kozani.gr/tourism/>

<http://www.agronews.gr/parousiaseis/katalymata>

<http://www.tatis.gr>

<http://www.mirixos.gr>

<http://www.agronews.gr>

<http://www.agrotikianaptixi.gr>

<http://www.minagric.gr>

<http://www.agrotypos.gr>

http://www.agrotypos.gr/news/news_Show.asp?AA=15187

<http://www.eommex.gr/greek/programs/polyteknoi>

<http://users.forthnet.gr/agn/istam/toyri1.htm> Ανθουλιάς Τάσος (Διευθυντής ΕΠΙΣΤ Σήμα Ποιότητας για τον Τουρισμό Q)

<http://www.mactsa.net/index.php?option>

<http://www.planning.gov.cy>

http://www.ruralinvest.gr/agro/site/AgroInvest/t_section?sub

http://www.infopeloponnisos.gr/new_investments

http://www.economia.gr/index.php?option=com_content

<http://www.conference.arcadians.gr/index.php?itemid=7&catid=1>

http://www.oikodraseis.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=35&Itemid=7

http://www.aneth.gr/doc/ANADIARTHROSI/perilipsi_meletis

<http://www.pepdym.gr/upload/proskliseis/5.1.5/0>

<http://www.bioport.gr/modules.php?name=News&file=article>

<http://www.oadyk.gr>

<http://www.oadyk.gr/index.php?option=com>

<http://www.pepionia.gr/media/files/analitiki.doc>

<http://www.anetxa.gr>

http://www.leader-plus.gr/documents/ep_parartima.doc

<http://www.hos.gr/isotimiprosvasi/default1.asp>
http://www.anher.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=56&Itemid=96
<http://www.equal-greece.gr/>
<http://www.ependyseis.gr>
http://www.epeixeirete.gr/anaptiksiakos_nomos
<http://www.pepdym.gr>
<http://www.espa.gr/espa.asp>
<http://www.ependyseis.gr/sub/interreg/interreg.htm>
<http://www.agrotikianaptixi.gr/>
http://www.eurocharity.eu/article.php?article_id=3380
<http://www.oikologio.gr/content/view/1371/2/>
<http://www.anethsp.gr/opaax.htm>
<http://www.oaase.gr/opaax.htm>
<http://www.asik.gr>
<http://www.info3kps.gr/showproclamation>
http://www.giapraki.com/e107_plugins/content/content.php?content.1366
<http://www.mouseio-kozanis.gr/content/view/21/67/lang.el/>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Συνέντευξη, Κυριακή 10/08/2008

Ερωτήσεις:

➤ *Μπορείτε να μας πείτε λίγα λόγια για το νομό Κοζάνης;*

Τάτης Αστέριος: Ο νομός Κοζάνης περικλείει στα όριά του το μεγαλύτερο μέρος της αρχαίας Ελίμειας (το υπόλοιπο ανήκει στο νομό Γρεβενών) και τμήμα της αρχαίας Εορδαίας και Ορεστίδας και ανήκει γεωγραφικά στην περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας μαζί με τους νομούς Γρεβενών, Καστοριάς και Φλώρινας. Θεωρείται το σταυροδρόμι όπου συναντιέται η Ήπειρος με τη Μακεδονία και τη Θεσσαλία και χαρακτηρίζεται από ένα σύμπλεγμα βουνών (Πιέρια, Βούρινος, Άσκιο, Βέρμιο, Βόϊο), ενώ τέλος το νομό διασχίζει ο ποταμός Αλιάκμονας. Η Κοζάνη είναι ευρέως γνωστή για την ποικιλία των εθίμων της όπως ο Φανός και ο καρνάβαλος.

➤ *Τι γνωρίζετε για το δήμο Ασκίου;*

Τ.Α.: Ο δήμος Ασκίου δημιουργήθηκε το 1999 με το πρόγραμμα «Ι. Καποδίστριας» από την ένωση 6 οικισμών. Τα διαμερίσματα περιλαμβάνουν τους οικισμούς της Γαλατινής, της Εράτουρας, των Ναμάτων, του Καλονερίου, του Πελεκάνου και του Σισανίου. Είναι, κατά βάση, ορεινή και ημιορεινή περιοχή και διασχίζεται από τον ποταμό Μύριχο.

➤ *Η περιοχή του Βοΐου είναι άμεσα συνδεδεμένη με την κτηνοτροφία;*

Τ.Α.: Η περιοχή του Βοΐου ήταν πάντα ένας από τους μεγαλύτερους πόλους συγκέντρωσης ζωικού κεφαλαίου στο νομό. Τα τελευταία χρόνια αναπτύχθηκε η αγελαδοτροφία ελευθέρως βοσκής και τα κοπάδια βόσκουν συνήθως στα λιβάδια του όρους Ασκίου (Σινιάτσικου). Ίσως να έχετε ακούσει για τα περίφημα τυροκομικά προϊόντα όπως το μανούρι Ναμάτων και το τουλουμίσιο ξυνοτύρι Γαλατινής.

➤ *Μπορείτε να μας αναφέρετε κάποια ιστορικά στοιχεία για το Σισάνι;*

Τ.Α.: Η ιστορία του Σισανίου ξεκινά από την αρχαιότητα όταν τη ρωμαϊκή περίοδο υπήρξε πόλη που άκμαζε, αφού αναφέρεται ότι υπήρχε γυμναστήριο και στάδιο διοργάνωσης αγώνων. Η κοιλάδα του Μύριχου ήταν πλούσια σε ευγενή και άλλα

μεταλλεύματα για την κατασκευή κεραμικών, ενώ το όρος Άσκιο είναι γεμάτο ασβεστόλιθο.

➤ *Ο ποταμός Μύριχος συμβάλλει στην ανάπτυξη του Σισανίου;*

Τ.Α.: Είναι σημαντική η βοήθεια που προσφέρει τόσο στο εδαφοκλιματικό περιβάλλον όσο και στην ανάπτυξη του δάσους από βελανιδιές. Η ύπαρξη υγρασίας στην ατμόσφαιρα σε συνδυασμό με το καλιούχο έδαφος συμβάλλει ιδιαίτερα στην καλλιέργεια του φασολιού.

➤ *Ποιες είναι οι ασχολίες των κατοίκων του χωριού;*

Τ.Α.: Οι κάτοικοι του ασχολούνται με την κτηνοτροφία, τη γουνοποιία και τη γεωργία.

➤ *Ποια είναι τα τοπικά προϊόντα και φαγητά του Σισανίου;*

Τ.Α.: Το Σισάνι είναι γνωστό για τα υπέροχα φασόλια του και τα νόστιμα τυριά που παράγει. Παρασκευάζονται τουρσιά, όπως μελιτζάνα γεμιστή με τριμμένο λάχανο και καρότο περιτυλιγμένη με φύλλα σέλιου κ.ά.. Διατηρείται η παραγωγή διαφόρων τύπων σάλτσας βασισμένη σε «χωριάτικη ντομάτα». Επίσης παράγονται και λαχανικά (τοματάκια cherry, πιπεράκι, αγγουράκι, πιπεριά Φλωρίνης κ.ά.).

➤ *Υπάρχουν κάποια εστιατόρια-ταβέρνες, συλλόγους κ.λπ. που αξίζει να επισκεφθεί κανείς όταν έρθει στο Σισάνι;*

Τ.Α.: Στο Σισάνι υπάρχουν 2 ταβέρνες με τοπικά εδέσματα για να γευματίσει κάποιος που θα βρεθεί στην περιοχή, 2 καφενεία, ενώ ο γεωργικός πιστωτικός συνεταιρισμός και ο πολιτιστικός σύλλογος συμμετέχουν στην πληροφόρηση του κάθε επισκέπτη.

➤ *Γιατί επιλέξατε αυτή την περιοχή για να χτίσετε τον ξενώνα;*

Τ.Α.: Είμαι κάτοικος του Σισανίου και επιθυμώ την ανάπτυξη του οικισμού μου και του δήμου Ασκίου, όπως και του νομού Κοζάνης. Άλλωστε ο Μύριχος και το δάσος βελανιδιάς είναι ιδανικός προορισμός για οικογένειες και γενικά ανθρώπους που αγαπάνε τη φύση και το βουνό και αναζητούν την ηρεμία.

➤ *Ποια είναι η ακριβής τοποθεσία του ξενώνα;*

Τ.Α.: Ο ξενώνας βρίσκεται ανάμεσα στα χωριά Σισάνι και Βλάστη του νομού Κοζάνης σε υψόμετρο 950 μέτρων στους πρόποδες Ασκίου και Μουρικού, στα όρια Κοζάνης-Καστοριάς στην περιφέρεια της επαρχίας του Βοΐου και της επαρχίας της Εορδαίας.

➤ *Γιατί κάποιος θα ήθελε να επισκεφθεί το αρχοντικό Τάτης;*

Τ.Α.: Το αρχοντικό μου θα ήθελε να το επισκεφτεί ένας άνθρωπος που θέλει να ξεφύγει από την φασαρία της πόλης και θέλει να ηρεμήσει, να βρει τον εαυτό του. Θεωρώ ότι το χειμώνα, το τοπίο συνθέτει μια μαγική χιονισμένη εικόνα, ενώ τους καλοκαιρινούς μήνες αποτελεί μια καταπράσινη όαση, ενώ το ποτάμι δίπλα από τον ξενώνα συμπληρώνει το ήδη μαγευτικό τοπίο δίνοντας την ευκαιρία στους επισκέπτες της να απολαύσουν την υπέροχη θέα.

➤ *Πόσοι είναι οι κάτοικοι του Σισανίου;*

Τ.Α.: Οι μόνιμοι κάτοικοι του χωριού είναι 250, από τους οποίους μόλις οι 100 είναι σε θέση να δουλέψουν. Οι νέοι μέχρι την ηλικία των 25 ετών είναι μόλις 3, καθώς οι υπόλοιποι έχουν μετακινηθεί στα αστικά κέντρα. Ακόμα και οι κόρες μου διαμένουν στην Κοζάνη και έρχονται στον ξενώνα τα σαββατοκύριακα για βοήθεια.

➤ *Οι νέοι του χωριού έχουν μετακινηθεί στα αστικά κέντρα ή ο αγροτουρισμός προσέφερε νέες θέσεις εργασίας και κράτησε τον κόσμο εδώ;*

Τ.Α.: Οι νέοι έχουν φύγει όλοι. Μόνο τρία άτομα βρίσκονται στο Σισάνι. Δεν υπάρχει δουλειά εδώ και κανείς δεν παραμένει στον οικισμό πλέον.

➤ *Βρίσκεστε 24 ώρες την ημέρα στον ξενώνα; Όταν απουσιάζετε, αφήνετε κάποιον συγγενή στη θέση σας;*

Τ.Α.: Αν έχω επισκέπτες στο αρχοντικό, δεν φεύγω από εκεί. Είμαι ικανός να κάτσω και παραπάνω από 24 ώρες το εικοσιτετράωρο για να ικανοποιήσω κάθε επιθυμία τους. Όταν δεν έχω κάποιον μπορεί να λείψω αλλά αφήνω την γυναίκα μου ή τα παιδιά μου.

➤ *Υπάρχει κάποιο προσωπικό στον ξενώνα;*

Τ.Α.: Δεν υπάρχει προσωπικό στον ξενώνα αυτή τη στιγμή. Θα ήθελα να προσλάβω ένα ζευγάρι που να μένει στον ξενώνα και να καλύπτει όλα τα πόστα.

➤ *Συμμετείχατε προσωπικά στην κατασκευή του ξενώνα; Πόσο διήρκησε;*

Τ.Α.: Και βέβαια συμμετείχα στην κατασκευή. Για την ακρίβεια ήμουν συνέχεια παρών στο καθετί και εμπνεύστηκα από το Αρχοντικό Ζαμάνη στη Σιάτιστα. Πιστεύετε ότι αν δεν συμμετείχα θα τελείωνε σε 16 μήνες; Ένας ξένος άνθρωπος θα με είχε βάλει μέσα οικονομικά.

➤ *Πήρατε επιδότηση από κάποιο κοινοτικό πρόγραμμα;*

Τ.Α.: Πήρα επιδότηση από το Ο.Π.Α.Α.Χ. ύψους 264.000 ευρώ. Ήταν το μόνο επιδοτούμενο πρόγραμμα που κάλυπτε την περιοχή τότε.

➤ *Πόσο καιρό λειτουργεί ο ξενώνας;*

Τ.Α.: Ο ξενώνας λειτουργεί εδώ και 17 μήνες.

➤ *Σας κούρασαν οι γραφειοκρατικές διαδικασίες;*

Τ.Α.: Αν με κούρασαν; Θα σου πω μόνο ότι οι διαδικασίες για να πάρω την επιδότηση και να δοθεί η άδεια για να ξεκινήσω αυτό το έργο κράτησαν σχεδόν 3 χρόνια, ενώ η κατασκευή του μόλις 16 μήνες!!! Ποιος δεν θα κουραζόταν!!! Το αποτέλεσμα όμως με ικανοποίησε ιδιαίτερα.

➤ *Σας επισκέφθηκαν για έλεγχο κάποιοι φορείς; Πώς σας αντιμετώπισαν;*

Τ.Α.: Ναι, ήρθαν από το τμήμα πολεοδομίας του Υπουργείου Μακεδονίας-Θράκης. Έστειλναν υπαλλήλους για να κάνουν ελέγχους ρουτίνας και συνέχεια έβρισκαν παρατυπίες και πολλές αποκλίσεις από το αρχικό σχέδιο, που είχε κατατεθεί στην πολεοδομία. Με επισκέφθηκαν υπάλληλοι από τον Ε.Ο.Τ. και από την τράπεζα για την εκτίμηση του αρχοντικού.

➤ *Υπάρχει στήριξη από φορείς όπως: Ν.Α. Κοζάνης, Αναπτυξιακή Κοζάνης (ΑΝΚΟ), κοινότητα κ.λπ.; Υπάρχει γενικά συνεργασία;*

Τ.Α.: Όχι, δεν υπάρχει στήριξη. Για την ακρίβεια δεν ήταν πουθενά σαν να μην υπήρχαν καθόλου. Θα έλεγα ότι έκαναν κάθε προσπάθεια να μην πραγματοποιηθεί το αρχοντικό.

➤ *Τι δύναται να προσφέρει το αρχοντικό Τάτης;*

Τ.Α.: Το αρχοντικό έχει 4 σουίτες με καθιστικό και τζάκι το καθένα ενώ η μεγάλη σουίτα έχει και σάουνα για 2 άτομα, 4 ευρύχωρα δωμάτια και 8 δίκλινα πλήρως εξοπλισμένα με

την τελευταία λέξη της τεχνολογίας. Όλα τα δωμάτια έχουν χαμάμ, υδρομασάζ, mini bar, τηλεόραση LCD, DVD, σεσουάρ, βραστήρα για τα μωρά και δωρεάν Internet όλες τις ώρες.

➤ *Ο ξενώνας προτιμάται μόνο για διαμονή ή για καφέ, ποτό κ.ά.;*

T.A.: Δεν υπάρχει κάτι για το οποίο να προτιμάται. Ο κόσμος έρχεται εδώ, είτε γιατί του αρέσει να αγναντεύει τη φύση, να ακούει τους ήχους της, είτε για να μείνει μερικές μέρες και να ηρεμήσει από τους γρήγορους ρυθμούς της ζωής. Επίσης έχουν τη δυνατότητα να πεταχτούν στις γύρω περιοχές όπως Γρεβενά, Καστοριά, Θεσσαλονίκη κ.ά. και να γνωρίσουν τους γύρω οικισμούς.

➤ *Η ασφάλεια και η προστασία των πελατών σας παίζουν πρωταρχικό ρόλο;*

T.A.: Φυσικά. Είναι ότι σημαντικότερο για μένα. Σε όλα τα δωμάτια είναι εγκατεστημένο ένα υπερσύγχρονο σύστημα πυρασφάλειας.

➤ *Πόσοι ξενώνες βρίσκονται στην περιοχή αυτή;*

T.A.: Στην περιοχή υπάρχουν άλλοι 8 ξενώνες. Δεν θέλω να φανώ υπερόπτης ή αλαζόνας, αλλά κανένας από τους άλλους δεν φτάνει τον ξενώνα που έχω δημιουργήσει σε αρχοντιά και καθαριότητα.

➤ *Ακούτε κάποια παράπονα από πελάτες για τις τιμές του ξενώνα σας; Πώς αντιδράτε;*

T.A.: Έχω ακούσει αρκετά παράπονα για τις τιμές, ότι είναι αρκετά υψηλές, αλλά κανείς δεν σκέφτεται τι είναι αυτό που λαμβάνει. Τέτοια δωμάτια με την πολυτέλεια να ξεχειλίζει, τις ανέσεις να είναι εμφανείς σε κάθε γωνιά και τη φύση να ολοκληρώνει αυτή την εικόνα, ποια τιμή θα ήταν η κατάλληλη; Νομίζω ότι η τιμή δεν είναι τίποτα μπροστά σε αυτά που κερδίζει κάποιος που θα επισκεφτεί το αρχοντικό. Από την άλλη, τους προτρέπω να επισκεφθούν και τους υπόλοιπους ξενώνες για να βρουν κάτι πιο οικονομικό. Δεν είναι ντροπή, ούτε εκτίθεμαι.

➤ *Υπάρχει ανταγωνιστικότητα ή συνεργασία μεταξύ των ξενώνων;*

T.A.: Για μένα δεν υπάρχει ανταγωνιστικότητα. Μάλιστα όταν κάποιος έρχεται στο αρχοντικό μου και δεν του αρέσει οτιδήποτε, έχω την καλή διάθεση και του προτείνω κάποιον άλλον ξενώνα για να μπορέσει να εξυπηρετηθεί. Είτε στον δικό μου ξενώνα, είτε

σε κάποιον άλλο της περιοχής το αποτέλεσμα είναι ότι ο επισκέπτης θα παραμένει στην περιοχή και θα ανεβάσει τον τουρισμό της.

➤ *Πιστεύετε ότι ο αγροτουρισμός μπορεί να αυξηθεί;*

Τ.Α.: Ο αγροτουρισμός μπορεί να αυξηθεί από τους κατοίκους των μεγάλων αστικών κέντρων που είναι διατεθειμένοι να πληρώσουν και κάτι παραπάνω για περάσουν λίγες στιγμές στη φύση, στον καθαρό αέρα και στην ησυχία που μπορεί να τους προσφέρει ο ξενώνας. Απαιτείται όμως επίσης καλή διαφήμιση, σωστές τεχνικές και οδικές υποδομές και το κυριότερο δημόσιες σχέσεις.

➤ *Πόσο ουσιώδες είναι να προσφέρεις διέξοδο στον επισκέπτη;*

Τ.Α.: Είναι σημαντικό γιατί του δίνεις τη δυνατότητα να σκεφτεί να παρατείνει τη διαμονή του.

➤ *Πόσο μεγίστης σημασίας είναι η διαφήμιση για μια τουριστική επιχείρηση;*

Τ.Α.: Η διαφήμιση είναι το παν! Είναι αναγκαία η καλή διαφήμιση στο internet, η διαφήμιση από στόμα σε στόμα και ίσως η τηλεοπτική αν αντέχει η τσέπη του καθένα. Έχω ένα τηλεοπτικό σποτ στο WEST της Κοζάνης. Η αποστολή φακέλου με διαφημιστικό έντυπο, DVD και κάρτα του ξενώνα σε εκλεκτούς πελάτες είναι επίσης καλή ιδέα. Η συμμετοχή επίσης σε διάφορες εκθέσεις τουρισμού όπως το Τουριστικό Πανόραμα και η Philoxenia θεωρούνται καλή διαφήμιση.

➤ *Ο ξενώνας έχει δική του μπροσούρα ή κάποιο τουριστικό/διαφημιστικό έντυπο του Σισανίου ή του νομού Κοζάνης;*

Τ.Α.: Υπάρχει διαφημιστικό έντυπο και κάρτα του αρχοντικού καθώς και DVD που να λέει λίγα λόγια για το νομό Κοζάνης και τον τρόπο για να έρθει κάποιος μέχρι εδώ. Δυστυχώς αυτή τη στιγμή δεν έχω κάποιο έντυπο να σας δείξω, αλλά βέβαια η εικόνα μιλάει μόνη της.

➤ *Συμμετέχετε σε εκδηλώσεις ή εκθέσεις; Γιατί;*

Τ.Α.: Ναι, βέβαια. Για πρώτη φορά επισκέφτηκα το Πανόραμα της Summer Helexpro και φέτος θέλω να βρίσκομαι στο Philoxenia της Δ.Ε.Θ. Γιατί; Για να έρθει ο κόσμος σε επαφή με το αρχοντικό μου. Είναι ένας τρόπος να το διαφημίσω, να το γνωρίσει ο κόσμος.

➤ *Η προφορική διαφήμιση συμβάλλει σημαντικά στη διάδοση του ξενώνα;*

T.A.: Η διαφήμιση από στόμα σε στόμα είναι ότι καλύτερο για τη διάδοση του ξενώνα. Για να υπάρξει όμως αυτού του είδους η διαφήμιση πρέπει πρώτα να έρθει ο επισκέπτης, να αξιολογήσει και να μεταδώσει. Γι' αυτό σκέφτηκα πως το internet είναι πιο κατάλληλη λύση, γιατί ο κόσμος ότι θέλει το ψάχνει εκεί.

➤ *Έχετε συγκεκριμένο είδος πελατείας; Τι αναζητούν οι πελάτες σας; Ποιες περιοχές επιλέγουν να επισκεφθούν;*

T.A.: Οι πελάτες μου αποτελούν την ελίτ της Θεσσαλίας και της Στερεάς Ελλάδας, που αναζητούν μια διέξοδο από τους έντονους ρυθμούς. Προτιμούν περιοχές μέσα στη φύση και μακριά από τα αστικά κέντρα. Γι' αυτούς οι αποστάσεις δεν έχουν καθόλου σημασία, έτσι όταν έρχονται εδώ επιλέγουν να επισκεφθούν όλες τις γειτονικές περιοχές.

➤ *Θεωρείτε ότι υπάρχουν κάποια μειονεκτήματα στο δήμο Ασκίου που αποθαρρύνουν τον επισκέπτη;*

T.A.: Υπάρχουν κάποια μειονεκτήματα και το μεγαλύτερο θεωρώ ότι είναι το οδικό δίκτυο του δήμου. Ο δρόμος για να φτάσει κάποιος μέχρι το Σισάνι είναι κακοφτιαγμένος και με το πέρασμα των χρόνων η κατάστασή του έχει χειροτερέψει. Ο δρόμος της Πτολεμαΐδας είναι ακόμη χειρότερος και ίσως αποκλειστεί ο επισκέπτης το χειμώνα. Ο κ. Πάτρας, ο δήμαρχος Ασκίου, δεν κάνει κάτι για να αλλάξει την κατάσταση αυτή όμως.

➤ *Είστε ικανοποιημένος με τη λειτουργία και απόδοση του ξενώνα; Σκέφτεστε να κάνετε κάποιες αλλαγές ή επεκτάσεις;*

T.A.: Όχι, δεν είμαι ικανοποιημένος με την απόδοση του ξενώνα. Δεν έχει γίνει ευρεία γνωστός με αποτέλεσμα να είναι πεσμένη η απόδοση.

➤ *Ποιος είναι ο μελλοντικός σας στόχος;*

T.A.: Σκέφτομαι να επεκτείνω τον ξενώνα και να ιδρύσω ένα πάρκο υδροκίνησης. Εμπνεύστηκα από τη WATERLAND της Θεσσαλονίκης και θα περιλαμβάνει 10 υδροκινήσεις, πηγάδι, νερόμυλους, θέατρο, πάρκο, καφετέρια, εστιατόριο κ.ά.. Πιστεύω ότι το λιγότερο σε 6 χρόνια ο ξενώνας θα έχει μια πληρότητα των 35% ώστε να πραγματοποιήσω όσα προανέφερα.

➤ *Μπορείτε να μας αναφέρετε κάποια επιτεύγματα σας στο δήμο Ασκίου;*

Τ.Α.: Η ανακάλυψη του Μητροπολίτικου Βυζαντινού Ναού στις 20 Απριλίου του 1991 έγινε υπό την αιγίδα μου, συμμετέχω στην κατασκευή του φράγματος Σισανίου και διοργάνωνα τη «Γιορτή Φασολιού» από το 1996-2000 που πραγματοποιείται κάθε δεύτερο σαββατοκύριακο του Αυγούστου.

➤ *Τι είναι η «Γιορτή Φασολιού» του Σισανίου; Θα μας δώσετε την συνταγή της παραδοσιακής φασολάδας της Κοζάνης;*

Τ.Α.: Η «Γιορτή Φασολιού» είναι μια διοργάνωση που πραγματοποιείται κάθε χρόνο το δεύτερο σαββατοκύριακο του Αυγούστου. Αυτή την ημέρα οι καλλιεργητές φέρνουν τα καλύτερα φασόλια τους και ετοιμάζεται, η γνωστή σε όλους, φασολάδα του νομού Κοζάνης. Μόλις είναι έτοιμη, μοιράζεται στον κόσμο που έχει μαζευτεί και αρχίζει το γλέντι. Πριν φύγετε, λοιπόν, θα πω τη γυναίκα μου να σας δώσει την τοπική παραδοσιακή συνταγή της φασολάδας γιατί πραγματικά αξίζει.